

OUD HOORN

Kwartaalblad

2014

2

36^e Jaargang

FESTIVAL BLOKKER 1964

IN DE PRETTIG
VERWARMDE VEILINGHAL

DONDERDAG 7 MEI (Hemelvaartsdag)
14.00 uur Markt Parade

CLIFF RICHARD and THE SHADOWS

met in het Muziekkorps o.a.
Anneke Grönloh
- Willeke Alberti

Na afloop **GROOT BAL**
met Kwintet Dominique
ENTREE 17,50

VRIJDAG 8 MEI

ZUID NEDERLANDSE OPERA

Na afloop dansen met het
ATLAS KWARTET
ENTREE 14,50

ZATERDAG 9 MEI

OBERBAYERN

met het tot 18 personen bestaande,
voor Blokker uit 1959 bekende,
Oosten-rijks MAIER HIAS
ENTREE 14,00

Toegangsbewijzen te verkrijgen bij de bekende adressen of door
storting van gld 250,000 L.v.v. Stichting Festival Blokker,
vermeldend met 1000 afhaalbewijzen per 1000.

BEZITTERS VAN TOEGANGSBEWIJZEN
voor het optreden van

CLIFF RICHARD

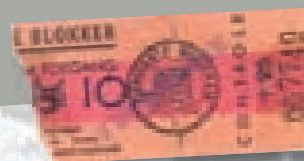
betitten van 10.000,00 met het exclusieve recht
op één van de toelatingsbewijzen voor het optreden van

THE BEATLES

op 6 juni o.a.
IN DE VEILINGHALLEN TE BLOKKER

PAASJE PARTIJTJE GELEGE VOOR ALLE JOEBOER
met opvoering van THE BEATLES 1964. Voor presentatie
gratis uitnodiging. Niet-geen-partijtje te betalen.

INLICHTINGEN: STICHTING FESTIVAL BLOKKER
1000-1000-1000
1000-1000-1000

IN DIT NUMMER O.A.:

- THE BEATLES IN BLOKKER • CARL FAHRINGER: VRIEND VAN DE FAMILIES WIJNSTOCK EN IJDO
- HOORNSE AUTO-PIONIERS VAN HET EERSTE UUR • J.D. POLL: DIRECTEUR RIJKS HBS IN OORLOGSTIJD

V O O R W O O R D

Op de agenda van de laatste ledenvergadering prijkte een bijzonder onderwerp: de financiële steun vanuit de Stichting Monumenten Oud Hoorn voor de aankoop en restauratie van de panden Grote Oost 45 en 47.

Statutair moet het bestuur voor een dergelijk besluit de instemming van de ledenvergadering hebben. Daarvoor ontbrak de tijd. Het proces begon pas begin dit jaar te spelen toen de panden in één koop werden aangeboden.

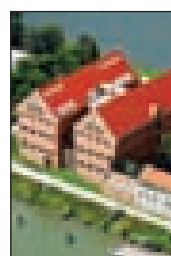
De Stichting Monumenten Oud Hoorn, waarin de vijf monumentale panden van de vereniging zijn ondergebracht, beschikt over een gezonde onderhoudsreserve en ook nog een apart potje voor strategische aankopen, om ongewenste ontwikkelingen in de binnenstad te voorkomen. Het is niet de bedoeling om het eigen monumentale bezit te vergroten of een rol als verhuurder op ons te nemen. Daarvoor werd begin jaren zeventig, mede door Vereniging Oud Hoorn, de Stichting Stadsherstel opgericht. Na een eventuele aankoop en restauratie door onze eigen stichting zou dat pand weer worden verkocht.

Toen bekend werd dat de eigenaresse van de panden naast het Foreestenhuis haar zaak wilde beëindigen en deze wilde verkopen, was onze belangstelling gewekt. Vooral nummer 47, dat zich langs de Schoolsteeg uitstrekt, is interessant. Het is een rijksmonument, met deels een unieke, vijftiende-eeuwse kapconstructie, terwijl het overkragende deel in de steeg karakteristiek is voor de woningbouw uit die periode. We zezen Stadsherstel op dit pand, maar Stadsherstel had wegens andere grote projecten niet de financiële ruimte voor aankoop en restauratie van deze panden. Bureau Erfgoed van de gemeente wist dat de Doopsgezind-Reonstrantse gemeente, eigenaresse van het Foreestenhuis, nummer 45 graag wilde hebben om de toegankelijkheid van het Foreestenhuis te verbeteren. Zelfs met de toezegging van de Do-Re-gemeente om nummer 45 meteen na aankoop van Stadsherstel over te nemen, gaapte nog een financieel gat. Inmiddels had een eerste inventarisatie duidelijk gemaakt dat in Grote Oost 47 en de pandjes langs de Schoolsteeg drie kleine binnenstadswoningen gerealiseerd kunnen worden. Door vanuit het potje strategische aankopen een schenking van €25,- toe te zeggen, beschikbaar te stellen na voltooiing van de restauratie, en daarnaast een renteloze lening voor een gelijk bedrag met een looptijd van tien jaar, ontstond een positief financieel plaatje voor Stadsherstel.

De aankoop is inmiddels beklonken. Het Foreestenhuis gaat met nummer 45 aan de slag, Stadsherstel bereidt de restauratie van het eigen deel voor. En het mooie is dat

de Do-Re-gemeente binnenkort ook nog start met een ingrijpende restauratie van het Foreestenhuis. Hoe alles met alles samenhangt!

Het gaf ons bestuur een goed gevoel toen we in de ledenvergadering uitleg gaven over het besluit en dat met een mooi applaus werd beantwoord.

Museum van de Twintigste Eeuw

Krententuin 24 (Oostereiland)

1621 DG Hoorn

tel. 0229 - 214 001

Geopend:

maandag t/m vrijdag 10.00 - 17.00 uur

zaterdag-zondag: 12.00 - 17.00 uur

Westfries Museum

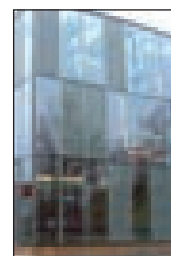
Roode Steen 1, Hoorn

tel. 0229 - 280 022

Geopend: 1 april t/m 31 oktober,
maandag t/m vrijdag, 11.00-17.00 uur.

Geopend: 1 november t/m 31 maart,
dinsdag t/m vrijdag, 11.00-17.00 uur.

Het gehele jaar: zaterdag en zondag,
13.00-17.00 uur.

Westfries Archief

Blauwe Berg 5c, Hoorn

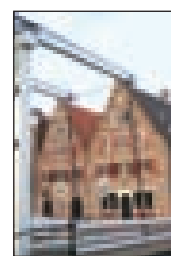
tel. 0229 - 282 500

Studiezaal open:

dinsdag t/m vrijdag, 9.00-17.00 uur

Avondopenstelling:

elke 2^e en 4^e donderdag van de maand
van 18.30-21.30 uur.

Vereniging Oud Hoorn

Onder de Boompjes 22

1621 GG Hoorn

tel. 0229 - 27 35 70

Email.: info@oudhoorn.nl

www.oudhoorn.nl

Geopend: dinsdag en donderdag:

10.00-16.00 uur

zaterdag: 10.00-14.00 uur

Bij de voorplaat

Het optreden van The Beatles in 1964 in de veilinghal te Blokker was snel, na ongeveer 25 minuten afgelopen. Zaaleigenaren waren bang, dat het jonge publiek vernielingen zou aanrichten en in een

veilinghal viel weinig kapot te maken! Duizenden kisten deden dienst als zitplaats en opbouw van het podium. Veel vrijwilligers werden ingeschakeld. 130 man rijkspolitie uit geheel Noord-Holland was opgeroepen, om de veiligheid te garanderen! Paul van Beckum, Ben Essink en wachtmeester eerste klas Lussing rijden 's middags The Beatles tegemoet op rijksweg 7; ze wachten de beroemdheden zittend in het gras op! Op de voorplaat v.l.n.r. George Harrison, , Paul McCartney, Derek Taylor (hun manager voor optredens), Jimmy Nicol en John Lennon.

IN DIT NUMMER

THE BEATLES IN BLOKKER 50 JAAR GELEDEN.

Dick Snijder

PAGINA 52

GEERLING & WINKELAAR

Frans Zack

PAGINA 59

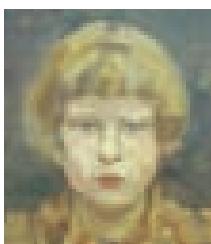

CARL FAHRINGER:

vriend van de families
Ijdo en Wijnstock.

Jos Biegstraaten

PAGINA 66

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Egbert Ottens

PAGINA 74

J.D.POLL: DIRECTEUR

RIJKS H.B.S. IN

OROLOGSTIJD

Astrid Ekelmans &

Samira Habbani

PAGINA 78

STADSBEELD, RESTAURATIE,

WIJZIGINGEN EN VERVAL

Egbert Ottens

PAGINA 84

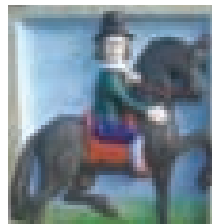
JAARVERSLAG 2013

KERKMEELJER-DE REGT

STICHTING

Ton van Weel

PAGINA 94

DOCUMENTATIECENTRUM VAN OUD HOORN

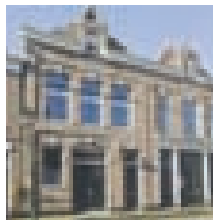
Christ Stoffelen

PAGINA 86

LEZERS SCHRIJVEN

PAGINA 88

KIJK EENS ACHTEROM

Rita Lodde

PAGINA 93

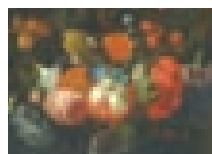
STILLEVEN PIETER GALLIS

AANWINST WESTFRIES

MUSEUM

Ad Geerdink

PAGINA 95

HOE HOORN VERANDERDE

Femke Uijterwijk &

Frans Zack

PAGINA 96

COLOFON

Kwartaalblad

Vereniging Oud Hoorn

Tel. 0229 273570

Losse nummers:

leden: €4,50

niet-leden: €6,00

NL92 INGB 0000 7229 54

Bestuur:

Egbert Ottens, voorzitter,
Rita Lodde, secretaris,
Piet van Iersel, penningmeester,
Eddy Boom, Jan Floris,
Henk Halsema, Wim Oussoren,
Hieke Stapel.

Lidmaatschap:

Minimaal €22,50 per jaar,

incl. Kwartaalblad.

Gezinslid: €12,00 per jaar.

Lid voor het leven:

Indien ouder dan 45 jaar:

eenmalig €630,00

Indien ouder dan 55 jaar:

eenmalig €450,00

ledenadministratie:

NL86 INGB 0002 1448 88

Het lidmaatschap geldt voor een heel kalenderjaar.

Lidmaatschap uiterlijk één maand voor einde kalenderjaar schriftelijk opzeggen.

Foto's/illustraties:

Jos Biegstraaten
Bureau Erfgoed gemeente Hoorn
Diana van den Hoogen
Frans van Iersel
Jan de Jongh †
Jan Osinga sr. †
Ton van Weel
Jac. Weerts
Westfries Museum
Frans Zack
Bas Zwerver
Wim de Vries
Annemarie Langendijk
Jan de Vries
Annelies van Braam
Femke Uiterwijk
Niels Zack
Dick Snijder
Westfries Museum
Jac Weerts
John Lennon †

ISSN: 2213-7009

The Beatles in Blokker 50 jaar

DICK SNIJDER

I Saw Her Standing There, All My Loving, I Want To Hold Your Hand, She Loves You, Twist and Shout, Long Tall Sally en Roll Over Beethoven. Dit zijn de nummers die The Beatles 's middags op 6 juni 1964 spelen. Het concert was snel voorbij.

The Beatles in Blokker

Wie dat vergelijkt met de twee uur durende optredens die artiesten tegenwoordig ten gehore brengen, kan bijna niet geloven dat het publiek dit genoeg vond. Na ongeveer 25 minuten zit het erop. 's Avonds hoort het publiek hetzelfde repertoire. Het optreden in Blokker maakt deel uit van de eerste wereldtournee van The Beatles tussen 4 en 30 juni, die begint in Kopenhagen en via Blokker naar Hong Kong, Adelaide, Melbourne, Sydney, Wellington, Auckland, Dunedin, Christchurch Brisbane, totaal negentien optredens. Hoe komt het dorp Blokker in dit lijstje terecht?

Festivals in Blokker

De Veilinghal had al een rijke historie wat betreft feestelijkheden: het begon in 1945 met de bevrijdingsfeesten, gevolgd door het gezinscongres van het Missiehuis in Hoorn in 1949. Tussen 1956 en 1965 zijn meerdere muziekfestivals in de veilinghal Op Hoop van Zegen georganiseerd door Ben Essink, zoon van de burgemeester. Na The Dutch Swing College Band in 1956 kwamen Benny Goodman, Catherina Valente, Louis Armstrong, Jacques Brel, Helen Shapiro, Nana Mouskouri

en Cliff Richard & the Shadows. De in Blokker georganiseerde festivals werden een (inter)nationaal begrip. Na het optreden van The Beatles in 1964 kwamen nog The Pretty Things in 1965, waarna de Blokkerfestivals geen artiesten meer aantrokken en de festivals ophielden te bestaan.

De organisatie van het concert

Zaaleigenaren in Nederland waren bevreesd The Beatles uit te nodigen, omdat zij vreesden dat het enthousiaste, jonge publiek tijdens het concert het interieur van de zaal zou aanpassen. Hun angst baseerden zij op beelden van optredens in Groot-Brittannië. Burgemeesterszoon Ben Essink uit Blokker hoefde die vrees niet te hebben, immers welke schade kon in een veilinghal worden aangericht? Er was vanaf 1956 al ervaring opgedaan met concerten, men wist dat op dit concert een ander publiek zou afkomen. Het publiek kon in rijen achter elkaar zitten op acht aan elkaar gemonteerde aardappelkistjes. Peter Smit was met anderen betrokken bij de inrichting van de veilinghal voor het concert. Duizenden kisten moesten worden gesjouwd om dienst te doen als zitplaats en opbouw van het podium. Dat deed Peter vele dagen na schooltijd. Als beloning mocht hij de concerten gratis bijwonen.

Er was 130 man Rijkspolitie op de been afkomstig uit geheel Noord-Holland. Een van de agenten heeft de vier handtekeningen in zijn agenda laten zetten en zijn kleinzoon zocht laatst contact met de stichting Beatles in Blokker om dit te melden.

Paul van Beckum, Ben Essink en wachtmeester eerste klas Lussing reden 's middags The Beatles alvast tegemoet op de snelweg en hebben in het gras zitten wachten. Ben Essink, zich bewust zijnde wat een geweldige act hij naar Blokker had gehaald, wilde The Beatles goed beschermen. Hij liet daarom hekken neerzetten van de ingang van de Veilinghal tot de artiesteningang. De afstand tussen het podium in de veilinghal en de kleedkamers waar ze hadden gerust was nog geen 50 meter. Om te garanderen dat die afstand zonder al te opdringerige fans kon worden overbrugd, stapten The Beatles in een auto. Bij het avondconcert waren toeschouwers uit het hele land, 's middags degenen uit de regio die niet naar school hoefden/wilden of hoefden te werken.

Opkomst van The Beatles in Nederland

The Beatles maakten deel uit van wat later werd genoemd 'the British invasion' en die startte in 1963. Muziekgroepen die enkele jaren in de schaduw hebben gewerkt van de heersende muzikale smaak

geleden

van het Engelse publiek (bv. Cliff Richard, The Shadows, Helen Shapiro, Frank Field) krijgen in het spoor van The Beatles eindelijk de kans om zich op landelijk niveau te laten horen, doordat zij een platencontract krijgen en hun muziek vooral door Radio Luxemburg en Radio Veronica stevig wordt gepusht.

In de Nederlandse hitlijsten was het eerste succes er voor Gerry & The Pacemakers, The Searchers en Billy J. Kramer & The Dakotas. Echter deze beatgroepen (net als The Beatles afkomstig uit Liverpool) hebben niet de uitstraling van The Beatles, maar hun muziek slaat wel meteen aan. Hun uiterlijk is wat minder afwijkend van de geldende normen. Pas na de vierde single van The Beatles 'I Want To Hold Your Hand' gaat in januari 1964 het Nederlandse publiek door de knieën. De rol van Radio Veronica moet daarin niet worden

onderschat. Tot hun optreden in juni in Blokker hadden zij vijf hitnoteringen in de Nederlandse hitparade. De publieke omroepen hadden in die tijd niet meer dan één uur per week beschikbaar voor muziek voor jongeren: Tijd voor Teenagers en Tussen 10+ en 20-. De muziek werd daarin zeker niet bepaald door deze nieuwlichters, tenzij

die uit Nederland kwamen. Terugdenkend aan mijn middelbare schoolklas herinner ik mij dat hoogstens 20% enthousiast was voor de nieuwe muziek. Een leraar liep door onze klas, pakte mijn nieuwe Rijamagenda 1963-1964 op en keek mij spottend aan, terwijl hij de namen voorlas die ik op de kaft had geschreven. De goede man was enkele maanden niet meer bij ons in beeld.

De jongeren konden zich met de nieuwe artiesten en hun muziek meer identificeren dan met de

bestaande stroming. Als jongeren destijds hun eigen transistor hadden gehad of pick-up met platen om de muziek te beluisteren, was het proces van de British Invasion met The Beatles voorop sneller en omvangrijker verlopen. De eerste televisiebeelden van The Beatles in Nederland maakten de eerste fans nog enthousiaster. Vanaf begin 1964 volgde de doorbraak in Frankrijk en de Verenigde Staten. De vijfde single 'I Want To Hold Your Hand' betekende de wereldwijde doorbraak voor de groep.

Niet alleen de muziek was aanstekelijk, hun optreden was levendig en in de interviews gaven zij blijk van een groot gevoel voor humor. Tien maanden na Engeland gaf Nederland zich dus gewonnen voor The Beatles (Beatlemania). Spoedig kon je ook jongens met Beatlekapsels en -kleding zien. Het effect dat The Beatles veroorzaakten was meer omvattend in de muziek, de mode en het vrijere gedachtegoed. De muziekbladen *Tuney Tunes*, *Muziek Parade* en *Muziek Express* begonnen steeds meer aandacht te besteden aan deze nieuwste muziekstroming

Menigeen richtte zelf een groep op en droomde van optredens en platencontracten. Midden jaren '50 had de opkomst van rock 'n' roll belichaamd door Elvis Presley en Bill Haley de eerste keer een deel van de jeugd door hun muziek in haar greep gekregen. Met minder televisies in de huiskamers, sporadische televisiebeelden van de nieuwe muziektrend (wel enkele bioscoopfilms zoals *Rock Around The Clock*, 1956), nog minder vaderlandse radioprogramma's over moderne

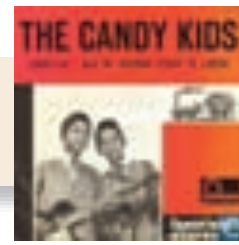
muziek (uitgezonderd Pete Felleman) was het effect beduidend kleiner dan in 1964.

The Beatles in Nederland

Mogelijk hadden The Beatles al een optreden in 1963 verzorgd bij het Grand Gala Du Disque, maar Beatlesmanager Brian Epstein vroeg voor hun korte optreden f1500,- plus reiskosten. Dat vonden de organisatoren wat buitensporig. Toch waren The Beatles eerder in Nederland: op doorreis naar Hamburg in augustus 1960. In die tijd kenden alleen zaaleigenaren in Liverpool en Hamburg hun naam en waren zij in hun eigen land een veelbelovende groep. Impresario Dick van Gelder zag The Beatles in Engeland in 1963 en zocht contact met Brian Epstein. De kosten voor een optreden bedragen nu f39.077,70 + f1000,-reiskostenvergoeding. De helft van het totale bedrag moet vooraf worden betaald. Het plan van Van Gelder was: een optreden in Blokker en een in de Houtrusthallen in Den Haag. Epstein gaat hiermee niet akkoord. Dat is te veel gereis. Het werd dus twee keer optreden in Blokker. Op vrijdag 5 juni 13.07 uur landt de Caravelle van SAS (vluchtnummer SK 551) vanuit Kopenhagen op Schiphol. Op het platform is het een drukte van belang. Drieduizend fans zijn voor dit moment naar onze luchthaven gekomen en veel mensen van de pers. Meisjes in Volendammerkostuums staan The Beatles op te wachten met in hun midden drummer Jimmy Nicol, die de zieke Ringo Starr vervangt. George Martin (Beatlesproducer) had in de studio al meer met Nicol gewerkt en benaderde hem om Ringo's plaats in te nemen. Na enkele repetities met The Beatles startte de wereldtournee met Jimmy met de reis naar Kopenhagen.

Het AVRO-Radiojournaal doet live verslag van de gebeurtenissen met verslaggever Joop van

Zijl. De groep wordt verwelkomd door Dick van Gelder, Ben Essink, Herman Stock, Berend Boudewijn, Joop Simons en twee mensen van hun platenmaatschappij in Nederland Bovema. Er worden enkele overbodige vragen gesteld door de pers, zoals 'Hebben jullie heimwee? Wat doen jullie als de populariteit voorbij is?', waarna men vertrekt naar het Doelenhotel in Amsterdam (eigenaar Caransa). Op de eerste verdieping, bewaakt door twaalf agenten te paard, drie bootjes van de

Aspinall) de groep van het podium, terwijl Jimmy Nicol nog door bleef spelen en de muziek uit de luidsprekers bleef komen.

Tweede dag in Nederland

Na een vermoeiende eerste dag tot in de kleine uurtjes gaat de groep in Amsterdam met een rondvaartboot de stad bezichtigen. Hun platenmaatschappij uit Haarlem bood de groep een rondvaart aan door de grachten van Amsterdam om op die manier iets van de stad te laten zien. Duizenden nieuwsgierigen kenden de route die de 'Jan van Galen' zou varen en hadden zich langs de waterkant opgesteld: Munt, Singel, Beulingsloot, Herengracht, Reguliersgracht, Keizersgracht, Leidsegracht, Prinsengracht, Amstel, Oudeschans, Oosterdok, het IJ, Singel en tenslotte via de Amstel na twee uur terug naar het Doelenhotel. Om de rondvaartboot heen voeren vier schepen van de Rijkspolitie, die nodig waren

Reggy Berghahn van The Candy Kids met Paul en John

Rijkspolitie, achtentwintig agenten te voet en drie rampenwagens. In de middag reisde de groep naar restaurant en zalencentrum Treslong in Hillegom. Alle routes naar dit complex waren beveiligd. De aanwezige kinderen waren van VARA-medewerkers, samen met bekende Nederlanders uit die tijd, zoals Willeke Alberti, Rudi Carrell, Wim Kan en Corry Vonk. Het tv-optreden was goedkoop en in de ogen van manager Brian Epstein een goede, landelijke promotie. De KRO wilde het niet betalen, de VARA wel: f2500,- (€1134,45) werd er betaald. Eerst beantwoordden The Beatles vragen vanuit het 150-koppige publiek, met presentatoren Herman Stok en Berend Boudewijn. Vervolgens zongen ze via de open microfoons mee met de studioversies van Twist And Shout, All My Loving, Roll Over Beethoven, Long Tall Sally, She Loves You, en Can't Buy Me Love. Tijdens het spelen van Long Tall Sally kwam het publiek van zijn stoel en danste om de groep heen. Het liet zich niet meer terugsturen naar hun stoel en tijdens het laatste nummer haalden medewerkers van The Beatles o.a. (Mal Evans, Neil

om te voorkomen dat in het water gesprongen enthousiastelingen de 'Jan van Galen' zouden enteren. Bekende medepassagiers aan boord waren Jos Brink en Willem van Kooten. Daarnaast zo'n veertig journalisten die alle tafereel kunnen vastleggen. De beelden ervan zijn nog altijd op internet te vinden. Dat ik die morgen zelf braaf in de schoolbanken zat, i.p.v. daar ook te staan, verbaast mij nu nog. Met een Chevrolet Impala werd de groep van Amsterdam naar de prettig verwarmde veilinghal Op Hoop van Zegen in Blokker vervoerd.

De concerten op 6 juni 1964

Het repertoire dat The Beatles kozen voor deze optredens verschilde weinig van dat bij andere optredens. Hun meest recente hits Can't Buy Me Love en A Hard Day's Night werden niet gespeeld. Zoals eerder gemeld duurde het optreden van The Beatles niet meer dan 25 minuten. Dat zou ons nu wat kort lijken; wie vandaag de dag wel eens een optreden bezoekt van een popartiest: anderhalf

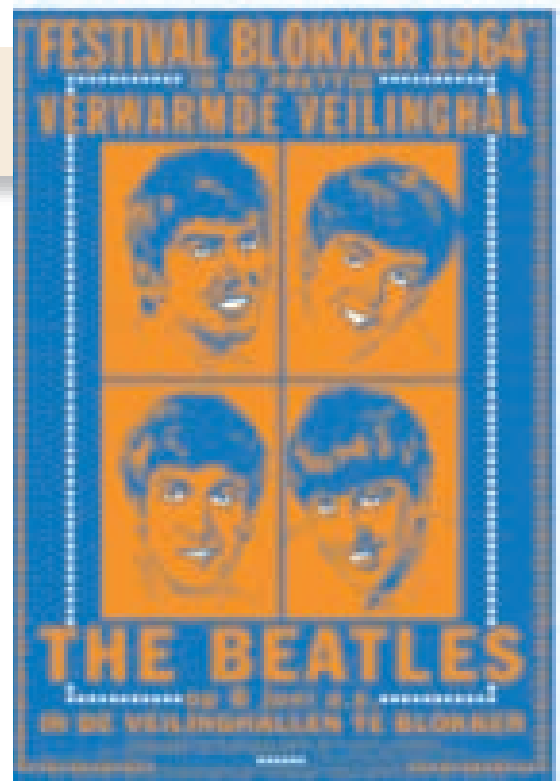
tot tweeën half uur is thans eerder regel dan uitzondering, al dan niet met een pauze voor de omzet van de horeca. Echter het concert in Blokker duurde destijds 3 uur en dat slechts voor de prijs van f10,-. Als je f9,- wilde betalen kon je enige tijd later Cliff Richard zien. De meeste mensen waren natuurlijk voor The Beatles gekomen, maar kregen een uitgebreid voorprogramma met Nederlandse artiesten voorgeschoteld, dat om 14.30 uur begon en achtereenvolgens de volgende medewerkers toonde: The Fancy Five, Karin Kent, Jack & Bill, Herman van Keeken, Wanda, Don Mercedes & his Improvers, The Torero's, Ciska Peters. De platenwinkels zullen de laatste plaatjes van deze artiesten ongetwijfeld in de winkel hebben gehad. Tussen de optredens werden broodjes gegeten in de kleedkamer i.p.v. in restaurant Stuttenburg in Monnikendam. The Beatles vonden het heen en weer gereis te vermoeiend. Na het eten van vijf broodjes lever (de leverancier hiervan is nog niet achterhaald) deden de vier mannen een kort 'knippertje' op de grond in de kleedkamer, want ze hadden de dag ervoor weinig rust gehad. De laatste twaalf maanden was de groep vrijwel continu op tournee geweest of in de studio om nieuwe opnamen te maken met hun producer George Martin.

Het tweede optreden, dat om 20.00 uur begon, was uitverkocht (7000 kaartjes). Weer was er een voorprogramma van Nederlandse artiesten met achtereenvolgens: The Hot Jumpers, Wanda, Candy Kids, John Russel & his Clan, Karin Kent, Herman van Keeken, Kwintet Dominique en Wanda. Deze artiesten werden veelal op een fluitconcert onthaald. Het concert van The Beatles begon om

Op de linker foto het monument anno 1994 met Ringo Starr. Op de rechter foto is Ringo vervangen door Jimmy Nicol. Voor het monument v.l.n.r. Kees en Peter Schaper, Gert Elzinga

vijf over tien. Ze speelden dezelfde nummers als 's middags. Voor het middagconcert waren er van de 7000 kaartjes slechts 1500 verkocht. De meeste jongeren moesten gewoon naar school (en spijbelen was geen gemeengoed in die tijd) en de

belangstellende ouderen gingen naar hun werk. Om de kosten te dekken had Radio Veronica ter waarde van f27.000,- aan kaarten opgekocht. Opbrengst: f37.550,-

Dit concert werd opgenomen door dhr. Karsten uit Blokker, die daarvoor toestemming had gekregen van The Beatles. Hij had onder het podium een bandrecorder staan en een in een bloemenbak. Het optreden is naar de Nederlandse maatstaven uit die tijd nogal rumoerig. Er werd veel meegezongen, gedanst en natuurlijk was er het bekende gegil, dat we al kenden via de televisie. Het concert bracht f59.002,50 op. Rond het concert waren ook Beatleskraampjes.

Er was meer bewaking bij het tweede concert: 130 man particulier, 120 ordedienst, 95 verkeerspolitie. Mensen kwamen vanuit heel Nederland met bussen

(vanaf station Hoorn), auto's, fietsen. Er werd geen alcohol verkocht, maar wel frisdrank in papieren bekertjes. Het optreden werd gesponsord door Heineken (bijdrage f1500,-), Honda en frisdrank Joy. Totaal werd er voor f5057,31 gesponsord.

Na het optreden was er nog een bal in Blokker m.m.v. The Hot Jumpers en Kwintet Dominique. Daarvoor was weinig belangstelling. The Beatles moesten de volgende ochtend 10 uur weer op het vliegveld zijn. De opnames van het tweede concert zijn later op een zgn. bootleg langspeelplaat uitgebracht (zonder toestemming van de artiesten en de platenmaatschappij), later ook op bootleg CD. Een aardige anekdote opgetekend uit de mond van Gert Elzinga: de dag na het concert gingen de liefhebbers nog eens kijken in de Veilinghal en vonden daar bakjes met salades die The Beatles wellicht hadden achtergelaten; deze triomf moest geconsumeerd worden!

Het optreden van The Beatles in Blokker heeft de deur opengezet voor optredens van andere Britse groepen in ons land, waarvan dat van de Rolling Stones in Scheveningen wel het meest roemruchte genoemd kan worden. The Beatles hadden met hun aanwezigheid in Nederland een stevige basis gelegd voor hun populariteit. In latere jaren bleek het componerend vermogen binnen de groep de garantie voor een grote hoeveelheid muziek met

kwaliteit, die nog altijd verkoopt. Wat betreft optredens was hun concert in San Francisco in augustus 1966 het laatste. De geluidsinstallaties konden het kabaal van het publiek niet overstemmen en na drie jaar op deze manier gespeeld te hebben, ging de groep zich concentreren op hun werk in de studio. Kort daarna is de eerste Beatles film in de bioscoop te zien 'A Hard Day's Night'. Naar elke single of langspeelplaat werd door de liefhebbers reikhalzend uitgezien: telkens wist de groep zich compositorisch te vernieuwen. Op de radio werden de nieuwe nummers ten gehore gebracht, waarna menigeen naar de platenwinkel in de buurt ging om de nieuwe aanwinst aan te schaffen. Zo groeide je mee met de ontwikkeling van The Beatles.

De kenners onder de lezers weten dat The Beatles nog een keer live speelden: op het dak van het Applegebouw in Londen op 30 januari 1969. De politie maakte een einde aan dit spontane concert.

Stichting The Beatles in Blokker

Twintig jaar geleden nam Gert Elzinga het initiatief de herinnering aan The Beatles in Blokker levend te houden. Samen met Peter Smit en Ron Koster werd Stichting The Beatles in Blokker opgericht. Het eerste doel was een standbeeld ergens in het dorp te laten plaatsen. Er werd gekozen voor het ontwerp van Harma Heikens uit Groningen: een in beton gegoten elpee van drie bij vier meter, geplaatst op een podium, met aan de voorkant een radio en aan de achterzijde een VOX-speakerbox. Op de platenhoes staan de acht nummers die The Beatles hebben gespeeld. Het monument kostte in totaal f100.000,- en is mede gefinancierd door enkele sponsors die nog op het standbeeld zichtbaar zijn. Bij de onthulling aanwezig waren Herman Stok, Willem van Kooten, popprofessor René Boomkens en muziekwetenschapper Ger Tillekens. Tijdens datzelfde lustrum in 1994 traden the Bootleg Beatles uit Engeland op, die dezelfde nummers speelden als The Beatles destijds.

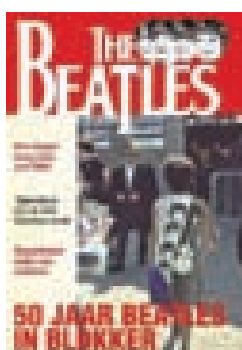
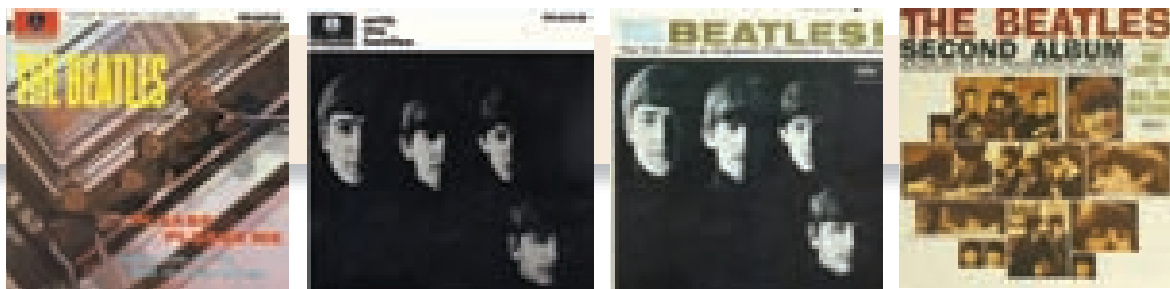
De provincie Noord-Holland en de gemeentes Drechterland en Hoorn droegen hun steentje bij om dit alles mogelijk te maken. De stichting heeft veel samengewerkt met Beatles Unlimited, een fanclub uit de jaren '60 die inmiddels bijna ter ziele is. Vorig jaar is drummer Jimmy Nicol uitgenodigd om het standbeeld officieel door een Beatle te laten onthullen met zijn beeltenis erop, want op het oorspronkelijke beeld stond Ringo Starr.

Gert en Peter hebben het verblijf van The Beatles minutieus in kaart gebracht en in mei van dit jaar als boek gepresenteerd. De Stichting heeft inmiddels Peters zoon Kees in de gelederen, die onlangs te bewonderen was op de televisie met

The Beatles in 1960
in Arnhem voor het
oorlogsmonument
V.l.n.r. Stu Sutcliffe, Paul,
George en Pete Best.
Foto genomen door John
Lennon

The Beatles in 1960

De eerste LP's van The Beatles tot hun optredens in Blokker

zijn groep Skypilot ter promotie van hun CD. Hoewel The Beatles een wereldwijd fenomeen zijn geworden concentreren Gert en Peter zich op Blokker, zoals hun stichting ook heet. In april van dit jaar heeft de inmiddels 84-jarige fotograaf Eddy Posthuma de Boer zijn foto's van het verblijf van The Beatles laten bundelen tot een fraai fotoboek. Ook de regionale en landelijke pers is op de hoogte van de gebeurtenissen. Het Noord-Hollands Dagblad kwam met een speciale bijlage om alle festiviteiten aan te kondigen en interviews met aanwezigen uit die tijd.

Bij het verschijnen van dit blad hebben inmiddels vele activiteiten plaats gevonden. Op 6,7 en 8 juni werd voor de derde keer The Beatles in Blokker georganiseerd. De aftrap werd verricht in januari met een expositie, toespraken van Gert en Peter en filmbeelden. Gert Elzinga die een eigen radioprogramma op Radio Hoorn heeft (Love Tracks) ontvangt van tijd tot tijd gasten die 'erbij waren' destijds en draait daarin opnames van het concert.

Zondag 9 maart werd in café De Harmonie in Oosterblokker The Beatles Quiz gehouden o.l.v. quizmaster Berry van Diepen. Wassenbeeldenmuseum Madame Tussauds bracht The Beatles op 7 maart even terug naar de oude veilinghal waar ze hun legendarische concert gaven. The Beatles waren in was, stappend over het zebrapad zoals ze te zien zijn op de hoes van de LP Abbey Road.

Op 6 juni startten de festiviteiten in Cultureel Centrum Pancratius met een expositie die drie dagen duurde met o.a. foto's van Posthuma de Boer. Daarnaast was er de expositie van de instrumenten

waarop The Beatles speelden in Blokker. Voor wie niet zonder muziek kon: een ensemble van het Nederlands Philharmonisch Orkest speelde klassieke uitvoeringen van bekende songs als Beatles Klassiek.

Bijzonder was ook op 7 juni de aanwezigheid van Engelse medewerkers van Veilinghuis Bonham die objecten van verzamelaars hebben getaxeerd: schoenen, jassen, foto's, handtekeningen, tijdschriften enz. Een Chevrolet Impala uit 1964 was die dag te bewonderen (The Beatles werden destijds met dit type naar Blokker vervoerd) en de Ferrari 330GT 2+2 die John Lennon een jaar later in Blokker kocht. Het publiek kon ook een kijkje nemen in de veilinghal in de kleedkamers van The Beatles en de ruimte waarin zij optraden.

Tevens was de radiowagen uit 1959 (te zien in het Automuseum in Schagen) die de NRU/Wereldomroep destijds voor de radio-uitzending gebruikte te zien en die geheel radiotechnisch werd gerestaureerd door Niels Zack. Het bekende fragment van KRO's Echo verslaggever Bert de Winter 'Hier is het Beatledorp Blokker' is via deze bus uitgezonden. Het complete avondconcert werd via de geluidswagen opnieuw ten gehore gebracht. Tevens werden er boeiende documentaires getoond en authentieke merchandiserartikelen. Op 7 juni om 20:30 uur was er voor het Blokker Festival een concert in de Koedshal met de levensechte Beatles tribute Them Beatles. Van de artiesten die destijds hebben opgetreden zal zeer waarschijnlijk Elias Glas met zijn Kwintet Dominique opnieuw optreden.

Documentatie in overvloed

Wie zich wil verdiepen in The Beatles weet, dat er inmiddels een kleine bibliotheek vol aan boeken is gepubliceerd. Schrijver dezes beveelt de boeken van Mark Lewisohn sterk aan als de meest feitelijke. Er zijn vele websites wereldwijd die zich bezighouden met het werk van The Beatles en solocarrières van John, Paul, George en Ringo. De site van de Stichting Beatles in Blokker sluit natuurlijk het meest aan bij de inhoud van dit artikel (www.google.nl/#q=beatles+in+blokker). Ook Ben Essink heeft een eigen site: www.koppop.nl/archive.php?archId=19.

Dank aan Gert Elzinga en Peter Schaper van de Stichting Beatles in Blokker.

PIET GEERLING EN PIET WINKELAAR

HOORNSE AUTOPIONIEREN VAN HET EERSTE UUR:

FRANS ZACK

In het kwartaalblad van 15 december 2013 werd een artikel opgenomen van de hand van Willy Wiggelaar. Zij beschrijft hierin de historie van de bebouwing van het Keern tussen het Pelmolenpad en de spoorwegovergang. In dit artikel werd voorbijgegaan aan het grootste pand aan dit gedeelte van het Keern: het autobedrijf van voorheen

op het adres Gouw 19. Later begon J. v. d. Leek op deze plek een zaak in kappersbenodigdheden. Tegenwoordig is hier Woninginrichting Decorette Dudink gevestigd.

Met een startkapitaal van 1.800 gulden waagden de beide firmanten in 1926 de stap om een eigen autobedrijf te beginnen. Voor die dagen was dat een zéér gewaagde onderneming, want auto's waren toen beslist nog geen gemeengoed. Desondanks waagden zij de stap tot een zelfstandig ondernemerschap wat beslist moedig genoemd

Geerling en Winkelaar op nummer 21. Dit pand werd in 1939 gebouwd en gold in die dagen als het meest toonaangevende autobedrijf van Hoorn en ver daar buiten. Voordat dit bedrijf van de grond kon worden gebracht was er echter wel het een en ander aan vooraf gegaan. Daarom een blik in de historie van de Hoornse auto-pioniers van het eerste uur: Piet Geerling en Piet Winkelaar.

Het waren Piet Geerling en Piet Winkelaar die als collega-monteurs elkaar vonden bij de Hoornse Automobiël Maatschappij die toen gevestigd was

mag worden. Er werd een pandje gevonden aan de Westerdijk 2a waar tot op dat moment de American Petroleum Company met een uitgiftedepot was gevestigd. Tot vele jaren later hebben de gebroeders Koopmans op deze plaats nog aan auto's gesleuteld. De laatste sporen van deze panden werden in het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw gesloopt. Na deze voor hen toch wel succesvolle start konden de compagnons al snel een groter pand huren aan de Vale Hen. Dit gebouw was van de fa. Hos en Borjeson en had ook de beschikking over een

Het Alkmaarse bedrijf Jac. Met was de eerste Ford-dealer in Hoorn. Tot het dealerschap in 1923 werd overgenomen door J. Luiting, dat vreemd genoeg gevestigd was in de Grote Havensteeg 20

De compagnons

Piet Geerling en Piet Winkelaar gingen van start in één van de pakhuisjes aan de Westerdijk. Op deze foto uit de jaren '50 van de vorige eeuw zijn het de Gebroeders Koopmans die hier een garagebedrijf hebben. Naast de VW Kever links een autobus van P. Kool Reisbureau De Valk aan de Vale Hen

benzinepomp voor de deur. Vanaf dit punt werd ook een autobusdienst gestart. Onder de naam E.W.A.C. (Eerste Westfrieze Auto Centrale) begon men met een lijndienst van Abbekerk/Twisk naar Purmerend. Het bedrijf groeide en in 1928 werd aan het Kleine Noord 18 een nog grotere behuizing gevonden. Met kunde en vakmanschap deden de beide compagnons het heel goed in de autowereld. Dat werd ook opgemerkt door de toenmalige Ford Motor Compagnie of Holland die toen nog in Rotterdam was gevestigd. De compagnons werd voorgesteld om Ford-dealer voor West-Friesland te worden en op 12 oktober 1929 kon het contract worden getekend. Op het adres Kleine Noord 18 is momenteel de schoenzaak van Raymond Groot gevestigd.

In zee met Ford

Tot 1929 was de firma J. Luiting de Ford-, Fordson- en Lincoln-dealer voor Hoorn en omstreken. Deze firma was gevestigd aan de Roode Steen maar

had door een vreemde constructie als adres Grote Havesteeg 20. In dit Hoornse Ford-gebeuren speelde ook de Alkmaarse firma Jac. Met een rol. Dit bedrijf

Het ging goed met Geerling en Winkelaar en in 1930 was het bedrijf gevestigd aan het Kleine Noord

GEERLING & WINKELAAR
 Kl. Noord 18 - Tel. 257 - HOORN
 Moderne bezetplaats Automobielen en Motorvoertuigen
 - Levering van Banden, Olie en Reserveonderdelen -
 STALLING

1930
Iedereen
 vraagt het . . .

*Waarom de eerste maal, dat U
 met een nieuwe Ford bestuurde
 hebt u te danken gehad want
 ook U groote bewondering
 bezitten van de wijk lezing
 die wijde wereld en ook.
 Uij ook verhooren dat met
 alle gewaardijde verhoofd en
 lezing verhooren.
 Uij ook, met de de eerste
 maal, volkomen lezing.*

**Ford 1930 is in alle opzichten
 een volmaakte Automobiël**

ERSTE WESTFRIESE AUTO-CENTRALE
GEERLING & WINKELAAR
 OFFICIAL FORD DEALER
 HOORN TEL. 257

verkocht op dit adres tot 1923 Ford-automobielen in Hoorn. Het is haast onvoorstelbaar dat op deze plaats ooit een automobielbedrijf was gevestigd. Nadat J. Luiting in 1929 het Ford-dealerschap was kwijtgeraakt werd het bedrijf vervolgens met dezelfde vaart aangesteld als vertegenwoordiger voor General Motors. Luiting werd hoofddealer voor Noord-Holland voor de merken Pontiac en Oakland. In de recente historie werd het pand waar J. Luiting ooit gevestigd was vooral bekend als 'De Groentehal' van C. Vos. Tegenwoordig vindt men hier café Vièra en heeft het pand als huisnummer Roode Steen 4a. Ondanks de crisisjaren hadden de compagnons Geerling en Winkelaar succes en werd in 1938 besloten een geheel nieuw eigen bedrijf van de grond te brengen. Dat zou dan moeten komen op de plek aan het Keern dat naar de normen van toen aan de rand van de stad lag. Voordat echter met de bouw kon worden begonnen moest eerst een stuk grond worden overgenomen van P. Peetoom, eigenaar van de naastgelegen H.O.B.I. Op 13 mei 1938 was men zover dat de bouw aanvraag de deur uit kon. Reeds op 28 juni van dat jaar was de eerste goedkeuring al binnen, gevolgd door de definitieve goedkeuring die op 3 oktober 1938 werd afgegeven. Op 26 september 1938 moest opnieuw een bouw aanvraag de deur uit. Nu voor de bouw en aanleg van een pompeiland bestaande uit twee benzineketels van ieder 6.000 liter en een vluchtheuvel met vitrine zoals men dat toen noemde.

De opdracht voor het ontwerp werd gegeven aan de Hoornse architect H. J. Hermans, Koepoortsweg 86a te Hoorn die een pand in de stijl van Het Nieuwe Bouwen tekende.

Vervolgens werd de bouw gegund aan aannemersbedrijf K. Bakker uit Bobeldijk welk bedrijf op 3 november 1938 van start kon gaan. De elektrische installatie werd verzorgd door de firma R. Sasburg uit Benningbroek. Een aparte vermelding verdient de installatie voor de verwarming. Bram Rutgers uit Wijdenes had bij de aanleg de nieuwste snufjes toegepast.

Sober openingsfeest

Op 29 augustus 1939 's middags om 15.00 uur kon het nieuwe bedrijf op grootse wijze worden geopend. Alhoewel, geheel feestelijk was de opening niet daar aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog juist de grote mobilisatie was begonnen. Zo kon de heer Winkelaar op de dag van de opening niet aanwezig zijn, evenals tal van klanten, vrienden en bekenden die eveneens onder de wapenen moesten komen. Ook de directie van Ford kon door deze dreigende oorlogsomstandigheden de post in Amsterdam niet verlaten en schitterde door afwezigheid.

Het nieuwe bedrijf werd geroemd om de ruime showroom waarin maar liefst drie auto's konden worden opgesteld. Verder was er naast de ingang een z.g. smeerput te vinden daar de toenmalige auto's regelmatig moesten worden doorgesmeerd. Achter de aan de straatzijde gelegen showroom

De handtekeningen van P. Geerling en P. Winkelaar onder de bouw aanvraag die op 13 mei 1938 naar de gemeente Hoorn werd verstuurd

De heer P. E. Winkelaar

De heer P. A. Geerling

Op 29 augustus 1939 kon het nieuwe en smaakmakende bedrijf van Geerling en Winkelaar aan het Keern geopend worden. Gezien de oorlogsdreiging ging dit vrijwel zonder enige feestvreugde

Ter gelegenheid van de officiële opening had men heel wat uit de kast gehaald, met naast het gehele leveringsprogramma van Ford o.a. een peperdure Lincoln V12 cabriolet (voorgond rechts)

bevond zich het privékantoor van de heren Geerling en Winkelaar, het boekhoudkantoor en het onderdelenmagazijn. Het privékantoor en het kantoor van de afdeling boekhouding waren gescheiden door een wand van gebrandschilderd glas, voorstellende de nieuwe garage, geflankeerd door zinnebeeldige voorstellingen van handel en industrie en versierd met het wapen van Hoorn. Dit prachtige raam werd vervaardigd door de Hoornse schilder Jacob Langereis en werd door het personeel op de dag van de opening aangeboden aan de directie. In de loop der jaren hebben er verschillende interne verbouwingen plaats gevonden binnen het bedrijf. Hierdoor is het raam verdwenen en het is onbekend waar het is gebleven. Met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kwam er een einde aan de verkoop van nieuwe auto's. Toen in de laatste jaren van de oorlog vrijwel iedere auto door de bezetter was gevorderd moest men ook bij Geerling en Winkelaar uitzien naar ander empooi.

Het garagepersoneel, voor zover nog aanwezig, ging zich bezig houden met 'wonderkachels', oliemolens, houtgasgenerators en een constructie die als tabaksnijmachine door het leven ging. Dit apparaat was nodig voor het verwerken van wat men toen noemde 'eigen teelt': tabak gekweekt in o.a. tuintjes achter het huis.

Na de Tweede Wereldoorlog

Vanzelfsprekend was het voor een autobedrijf een moeilijke tijd vlak na de Tweede Wereldoorlog. Nieuwe auto's waren in eerste instantie in het geheel niet te koop en later pas op toewijzing. Mondjesmaat kwam de productie van nieuwe auto's in Engeland en Amerika weer op gang. Het was dan ook een grote bezienswaardigheid toen er in 1948 een fonkelnieuwe groene Amerikaanse Ford in de kleine showroom getoond kon worden. De halve stad liep uit en in Hotel De Keizerskroon werd zelfs een speciale film vertoond die liet zien hoe de productie van deze auto tot stand kwam.

In 1954 stapte de heer Geerling uit de zaak, in 1955 gevolgd door de heer Winkelaar. De heer Winkelaar vertrok om gezondheidsredenen met zijn gezin naar Schoorl waar hij in februari 1964 overleed. Na het afsluiten van deze periode werd het bedrijf overgenomen door Hendrikus Vink. Tot op dat moment had Hendrikus (Henk) Vink samen met Harry Leeuw een autobedrijf aan de Veemarkt gerund. Met op de pui de vertrouwde firmanaam van G. en W. werd het bedrijf voortgezet en onder leiding van Vink verder uitgebouwd. De gestage groei noodzaakte tot uitbreiding van gebouwen en terrein en in 1966 werd een nieuwe bedrijfshal met kantoren aan het bestaande pand toegevoegd.

Hiervoor was nog ruimte beschikbaar tussen het bestaande bedrijf en de spoorbaan. Op deze plaats was ooit de speeltuin genaamd 'Klein Zwanenburg' annex kinderboerderij gevestigd van veehouder Zwaan. Daarnaast hielden de melkhandelaar Siem Ruiters en Nic. de Boer, exploitant van hotel De Keizerskroon, zich hier bezig met het fokken van nertsen. De toezichthoudster van de speeltuin verbleef in een woonwagen aan de rand van het terrein. In juli 1958 deed P. Kieftenburg uit de Baanstraat een aanvraag bij de gemeente Hoorn om op een gedeelte van dit terrein een autosloperij te mogen vestigen. Dit zéér tegen de zin van de heer Vink van Geerling en Winkelaar die zijn bedrijf niet graag in verband zag gebracht met een autosloperij. Desondanks kreeg Kieftenburg toestemming om een dergelijk bedrijf te beginnen.

Bedrijfswagens

Ook in de bedrijfswagensector was Geerling en Winkelaar al sinds de oprichting actief. In 1955 volgde zelfs de aanstelling tot Ford Truck Districtsdealer, een geselecteerde groep van 23 dealers die de belangen behartigde van de specifieke kopers in de vervoerssector. In die tijd speelde Ford nog een niet-onbelangrijke rol in de vrachtautowereld. Zo verscheen bij Ford in die jaren naast de populaire D-truck de Transcontinental: een vrachtauto, zo groot dat hij met geen mogelijkheid aan het Keern naar binnen kon. Dat betekende dat er een andere oplossing moest worden bedacht om aan een dergelijk gevaarte te kunnen sleutelen. Het was dan ook daarom dat H. Vink besloot een geheel nieuw truckcentrum op te zetten op het industrieterrein Hoorn 80.

Ten behoeve van speciale presentaties beschikte Ford over een chassis in doorsnede. Natuurlijk was dit object ter gelegenheid van de opening naar Hoorn gehaald en opgesteld in de showroom

Foto links: een beeld van de versierde werkplaats op de dag van de opening: 29 augustus 1939

Ten tijde van het directeurschap van H. Vink kwam in 1966 een grootse uitbreiding tot stand en kon een nieuwe showroom annex kantoren aan het bedrijf worden toegevoegd

H. Vink (l) stond jarenlang aan het roer van Geerling en Winkelaar (r) Jan Molenaar

Aan het begin van de jaren '80 van de vorige eeuw werd Henk Vink opgevolgd door zijn schoonzoons F. Inia en R. de Weger. Henk Vink overleed op 28 juli 2001 op 83-jarige leeftijd.

Bijzondere jongste bediende

Bekende namen van medewerkers uit de Geerling en Winkelaar-periode waren o.a. Teun Tuytel en Jan Molenaar. Verder o.a.: P. Tromp, O. van Meurs, J. de Vries, G. Kaag, J. Molenaar, J. Entius, K. Koops, K. Tilet, P. den Otter, R. de Weger, F. Inia, J. Klomp, K. Sas, P. Has, O. J. Koeman, S. Wit, G. Vet, W. Buis, Reina Beers, K. Blauw en K. Sas.

Van hen was Jan Molenaar als verkoper ongetwijfeld de bekendste in het Westfriese land. Ook al omdat Jan (Johnny Miller) nog wel eens optrad als drummer in een band. Voor zijn komst naar Hoorn was Jan dan ook drummer in de Beverwijkse band 'The Blue

Teun Tuijtel klom op van leerling-monteur tot bedrijfsleider. Tegenwoordig wordt er met behulp van de computer aan een auto 'gesleuteld'. In de tijd van Teun ging dat nog met grof gereedschap en lasapparaten

Jamguys'. Jan kwam in 1948 in dienst van Geerling en Winkelaar waar op dat moment een jongste bediende werd gevraagd. Jan Molenaar maakte zijn entree bij de heer Winkelaar met de woorden: 'Ik kom solliciteren op uw advertentie waarin u een jongste bediende vraagt'. De verbaasde heer Winkelaar vroeg zich af hoe het kwam dat een 22-jarige solliciteerde naar de functie van jongste bediende. 'Ik kan niets, en daarom sta ik hier'. Voor de heer Winkelaar gaf dit de doorslag om Jan Molenaar te verkiezen boven een reeks van sollicitanten die zichzelf regelrecht de hemel in prezen. In de loop der jaren groeide Jan Molenaar uit tot een chef-verkoop die altijd vol zat met grappen en grollen. Zo had hij prentjes op zak met de afbeelding van een landloper. Wanneer een

cliënt hem naar zijn mening het vel over de oren had gehaald bij het afsluiten van een transactie, reikte hij zo'n kaartje uit met de woorden: 'Het zal nog jouw schuld zijn als ik er bij mijn pensioen zo uit zal zien'. De prent toonde naast de afbeelding van een landloper de tekst 'Hij gaf steeds de hoogste korting.....'!

Dat pensioen kwam voor Jan in 1985 na ruim 35 jaar in dienst te zijn geweest van Geerling en Winkelaar. Met een gigantisch feest werd afscheid genomen van de man die wel de smaakmaker van het bedrijf werd genoemd. Helaas heeft Jan Molenaar maar zéér kort van zijn pensioen mogen genieten. Vijf dagen na zijn afscheid overleed hij plotseling op 60-jarige leeftijd.

Teun Tuijtel

Naast Jan Molenaar was het ook Teunis (Teun) Tuijtel die een belangrijk stempel heeft gedrukt op de historie van Geerling en Winkelaar. Met een kersvers LTS-monteursdiploma op zak stapte de jeugdige Teun in 1943 bij Geerling en Winkelaar binnen. Om in zo'n hyper modern bedrijf te mogen werken was de droom van iedere leerling-monteur. Teun lukte het en voor het kapitale bedrag van 7 gulden in de week mocht hij aan de slag als jongste monteur.

In die jaren was de leiding van de werkplaats in handen van H. Leeuw, die enkele jaren later samen met H. Vink een eigen autobedrijf onder de naam Leeuw en Vink aan de Veemarkt zou beginnen.

Gezien de oorlogsomstandigheden viel er in de begintijd weinig aan auto's te sleutelen voor Teun. Het werk beperkte zich tot het inbouwen van en onderhoud plegen aan houtgasgeneratoren, en nog later o.a. het vervaardigen van de eerder genoemde 'wonderkachels'. Echter na de Tweede Wereldoorlog braken drukke dagen aan voor Teun Tuijtel. Op de eerste plaats moest er gesleuteld worden aan de voertuigen van de Binnenlandse Strijdkrachten. Verder doken er allerlei auto's op die voor de Duitse bezetter waren ondergedoken. Vooral deze auto's gaven de nodige problemen daar

men in die jaren nog nooit van conserveren had gehoord en de voertuigen soms vele jaren onder de hooiberg verstopt waren geweest.

In 1954 ontstond bij Geerling en Winkelaar een vacature voor werkplaatschef. Voor Teun was dit aanleiding om naar deze functie te solliciteren. Gezien zijn ervaring en vakbekwaamheid werd Teun in dat jaar aangesteld als chef van de werkplaats en tevens bedrijfsleider. In al die jaren toonde Teun zich van alle markten thuis en kreeg min-of-meer de leiding over het gehele bedrijf. Het was dan ook niet voor niets dat de toenmalige directeur R. de Weger dit bij het afscheid van Teun bevestigde met de woorden 'Eigenlijk is Teun Tuijtel hier de baas'. Op 29 oktober 1983 werd het 40-jarig bedrijfsjubileum van Teun Tuijtel op grootse wijze gevierd. Teun Tuijtel overleed op 21 maart 2009 op 81-jarige leeftijd.

Bekende namen in het kort

Een andere medewerker van het eerste uur was P. Tromp. De beide compagnons kwamen er al snel achter dat er naast het verkopen en sleutelen aan auto's een goede boekhouding onontbeerlijk was. Het was dan ook daarom dat al in 1941 de toen 21-jarige P. Tromp als boekhouder in dienst werd genomen. Naarmate het bedrijf groeide werd ook deze afdeling uitgebreid en kwam de leiding in handen van P. Tromp. Door zijn vele jaren ervaring en verantwoordelijkheidsbesef werd P. Tromp in

1954 benoemd tot procuratiehouder. De heer Tromp sloot zijn carrière bij Geerling en Winkelaar af in de functie van adjunctdirecteur. Na zijn pensionering vertrok de heer Tromp naar Alkmaar waar hij op 94-jarige leeftijd overleed.

In het rijtje namen van medewerkers van het eerste uur mag ook die van O. van Meurs niet ontbreken. O. van Meurs kwam al in 1938 in dienst van het bedrijf dat toen nog aan het Kleine Noord gevestigd was. Van Meurs was jarenlang chef van het onderdelenmagazijn en heeft de grote expansie van het bedrijf geheel meegemaakt.

Van een wat latere generatie is Jos Entius die in 1965 in dienst kwam van Geerling en Winkelaar. Samen met zijn echtgenote heeft Jos vele jaren 'boven de zaak' gewoond. Uit deze periode kan Jos zich nog een zéér indrukwekkend voorval herinneren. 'Op een sombere herfstdag in 1973 woei er een hevige storm. Mijn echtgenote verliet juist de kamer op weg naar de keuken. Ineens was daar een gigantische klap en de ramen vlogen er uit. Wat bleek nu: het bovenste gedeelte van de markante schoorsteen die het bedrijf sierde lag bij ons in de woonkamer. Door dat ze juist was opgestaan is mijn vrouw aan de dood ontsnapt. De schade was echter enorm'.

Het einde van Geerling en Winkelaar

Na het overlijden van de heer H. Vink waren het de heren F. Inia en R. de Weger die de directie gingen vormen van Geerling en Winkelaar. In 1994 kwam de leiding van het bedrijf een aantal jaren in handen van de heer K. Koops.

In juli 2006 verdween de naam Geerling en Winkelaar van de gevel. Het bedrijf werd voortgezet onder de naam B. en K. Autocentrum (Blauwboer en Kossen, Schagen), onderdeel van de Middelbeekgroep uit Alkmaar. Hiermee kwam een einde aan 80 jaar Hoornse autohistorie onder de naam Geerling en Winkelaar.

Inmiddels is bekend geworden dat B. en K. Autocentrum per 1 januari van dit jaar is overgegaan in handen van de Alkmaarse Dekker Autogroep.

De landloper-prent van Jan Molenaar

Bronnen: Fordwereld nr. 10, oktober 1939.
Eigen archief auteur

Met dank aan: Westfries Archief, Hoorn
Willy Wiggelaar, Hoorn
P. Winkelaar, Schoorl
Jos Entius, Hoorn
Fred van Dijk, Hoorn

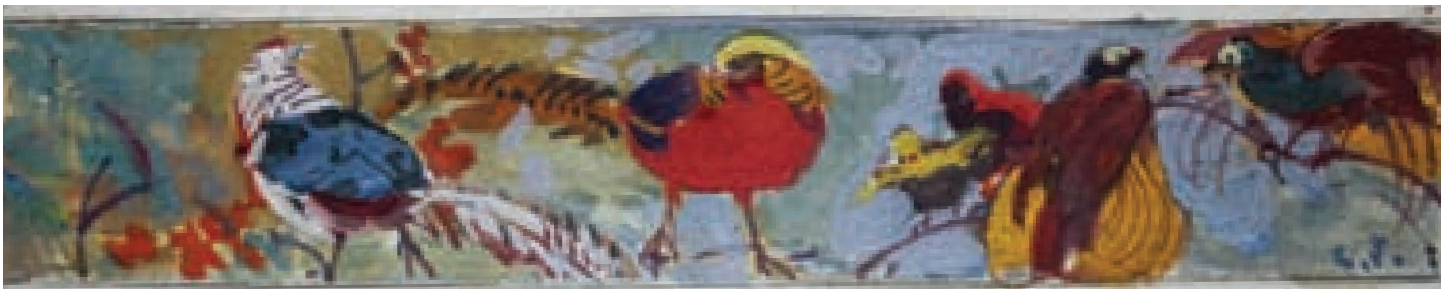
Carl Fahringer: vriend van de

Jos BIEGSTRATEN

In mijn artikel over Fahringer in het vorige nummer van 'Oud Hoorn' kondigde ik al aan dat ik zou ingaan op zijn vriendschap met de families Wijnstock en IJdo, en met de dames Van Vliet en Dell. Intussen heb ik over zijn vriendschap met de laatsten zoveel meer informatie gekregen dat ik daar in een afzonderlijk artikel op inga in het volgende nummer.

dat men zich denken kan. Een man met de handen in de wijde zakken van een verkreukelde broek, in logge gemoedelijkheid kauwend op een uitgedoofde sigaret, in zichzelf mopperend, zichzelf een 'altes Fenntchen' noemend. Het voert te ver om hier op dit lovende artikel in te gaan. Ik noem het omdat het laat zien hoezeer Fahringer toen al ingeburgerd was in Delft.

Een van de mensen voor wie hij regelmatig schilderijen maakte en aan wie hij brieven

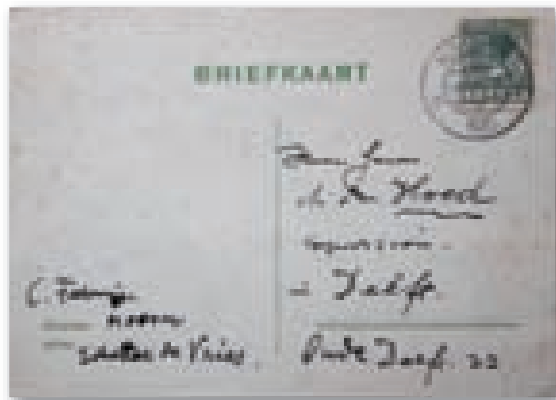
afb. 1

Allereerst wijd ik enkele woorden aan zijn verblijf in Holland voor 1930, in het bijzonder in Delft.

Fahringer in Delft

Fahringer ging voor het eerst naar Holland in 1920. Aanwijzingen dat hij toen al in Hoorn kwam, heb ik niet kunnen vinden. Wel dat hij regelmatig in

schreef was Adriaan den Hoed, eigenaar van een transportbedrijf in Delft. Zijn zoon Walter heeft mij veel informatie gegeven over de schilderijen die Fahringer in Delft en omgeving maakte en gaf mij ook inzage in de brieven en briefkaarten die hij aan zijn vader stuurde. Ik neem hier een fragment op uit een brief van 1928, met een fraaie

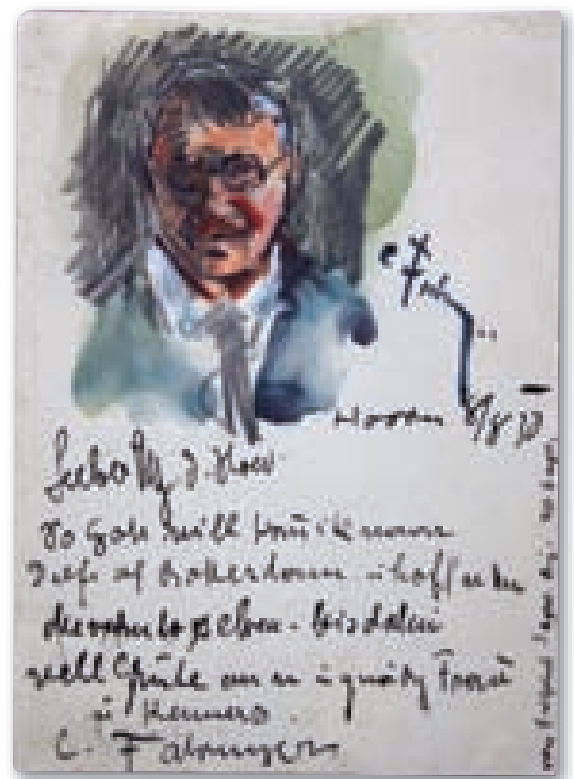

afb. 2

Delft en omstreken kwam. In het vorige nummer heb ik al een gouache opgenomen die hij maakte van de Veemarkt op de Burgwal in Delft (zie afb. 8 aldaar).

In het 'Zondagsblad' van de 'Nieuwe Delftsche Courant' van 2 september 1928 staat een uitgebreid artikel over hem met de kop 'Carl Fahringer'. De auteur schrijft daarin dat Fahringer zo langzamerhand deel is gaan uitmaken van het Delftse stadsbeeld. Hij beschrijft Fahringer als het gezelligste en meest sympathieke schilderstype

afb. 3

families Wijnstock en IJdo

randversiering (afb. 1). Deze brief is ook interessant omdat Fahringer schrijft dat Rizek, een van zijn leerlingen die vaak in zijn gezelschap reisde, kwaad over hem sprak. Ik kom daar later op terug.

In de correspondentie bevindt zich een briefkaart van 8 augustus 1930, gericht aan de heer A. den Hoed, verzonden vanaf 'Hoorn, Schotte de Vries'. Op de keerzijde staat een zelfportret van Fahringer, die aankondigt dat hij naar Delft of Rotterdam komt (afb. 2 en 3).

Het is een goed voorbeeld van het mengelmoesje van Duits en Nederlands waarin hij altijd correspondeerde met zijn Nederlandse vrienden.

Fahringer en de familie Wijnstock

De briefkaart uit Delft is het eerste bewijs dat Fahringer in 1930 in Hoorn vertoefde. Dit sluit naadloos aan bij informatie van de familie Wijnstock. Bep Last, de kleindochter van Kees en Bep Wijnstock, die in 1930 eigenaar waren van 't Schippershuis, vroeg haar moeder in 2007 op te schrijven wat voor herinneringen zij nog had aan Fahringer. Moeder, ook Bep geheten, schrijft dat Fahringer in 1930 bij koud weer voor het huis aan het schilderen was. Haar moeder haalde hem binnen en gaf hem wat soep en koffie. Ze vervolgt haar aantekeningen aldus: 'Hij logeerde bij mevrouw Schotte de Vries, die woonde tegenover waar vroeger de Hoornse boot was. Zo ging het een paar dagen achter elkaar. En dan op een morgen stond hij met koffers en al voor de deur.'

Hoe lang Fahringer al had gelogeed aan de Veermanskade bij mevrouw Schotte de Vries, die in

afb. 4

werkelijkheid Schotte de Vries heette, heb ik niet kunnen nagaan. Wel weet ik dat Fahringer vanaf 1930 vrijwel elk jaar enkele weken of maanden naar Hoorn kwam, waar hij dan logeerde in 't Schippershuis. Dochter Bep spreekt van een echte vriendschap tussen de professor uit Wenen en haar eigen familie. Zijn verblijf betaalde hij met schilderen. In de loop der jaren zijn die verspreid geraakt in de nalatenschap van de familie.

Een fraai voorbeeld is het portret dat Fahringer voor de Wijnstocks schilderde van dochter Bep in 1934. Ze was toen zeven jaar oud (afb. 4). Fahringer was een voortreffelijk portretschilder. Hij heeft er vele gemaakt, ook van kinderen in Hoorn. Ik weet van het bestaan van vijf ervan, maar het zullen er vast meer zijn.

Niet alleen portretten, ook bloemstillevens **afb. 5**

schilderde Fahringer met regelmaat. Zijn meest geliefde motief was wel de kerstroos. Deze komt vaak voor in zijn brieven en briefkaarten. Voor de Wijnstocks maakte hij een olieverfschilderijtje in 1947 (afb. 5).

Fahringer had de motieven voor zijn schilderijen

'die neue Magd' met een krukje en een emmer de stal inkomt om de koeien te melken (afb. 8). Aan Huub Ursem dank ik de informatie dat het gaat om Hollandse koeien, een klein soort, dat werd gehouden in een van de laatste stadsboerderijen die Hoorn nog telde, aan het Kleine Oost.

afb. 6

bij 't Schippershuis voor het uitkiezen. Niet alleen de Hoofdtoren, er recht tegenover, ook de Italiaanse Zeedijk, om de hoek, inspireerde hem vaak (afb. 6). Andere schilderijen die hij voor de Wijnstocks maakte, hadden als onderwerp o.a. de haven, het Visserseiland, de schapenmarkt (afb. 7) en de Hoofdtoren. Een aardig schilderijtje laat zien hoe

Fahringer was een man met een geweldig gevoel voor humor. Dat is goed zichtbaar in het bijgaande kroegtafereeltje (afb. 9). Zijn zelfspot spat haast af van de brieven en briefkaarten die hij illustreerde. Heel vaak beeldde hij zichzelf schilderend in karikaturen af. Dat zien we o.a. in het tafereeltje waarin hij de paashaas vergezelt en waar hij zich

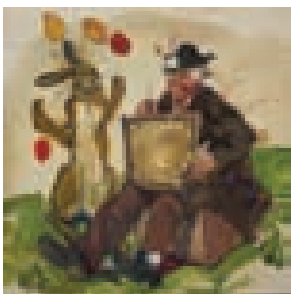
afb. 7

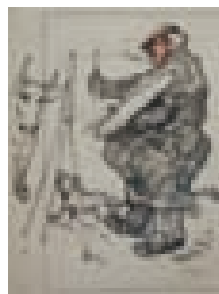
afb. 8

portretteert als koeienschilder (afb. 10 en 11). Vaste elementen in zijn karikaturen zijn zijn dikke buik, zijn brillette, een hoed of pet en een sigaret tussen de lippen.

In 't Schippershuis kwam hij voor het laatst in 1951, het jaar voor zijn overlijden. Bep Wijnstock schrijft dat zij op een avond, een half jaar voor Fahringer overleed, werd gewaarschuwd door haar nicht, die 't Schippershuis van haar ouders had overgenomen. Hij had naar Bep gevraagd. Zij waarschuwde een dokter. Een ambulance bracht hem naar het ziekenhuis. Vandaar werd hij naar Wenen vervoerd. Hij zou er op 4 februari 1952 overlijden.

afb. 10

afb. 11

Fahringer en de familie IJdo

Fahringer kwam bij vele inwoners van Hoorn over de vloer. Met sommigen raakte hij bevriend. Tot zijn goede vrienden behoorde de familie IJdo. Wouter IJdo (1887-1965) woonde met zijn vrouw

afb. 9

en dochter Mennie aan het Grote Oost 57.

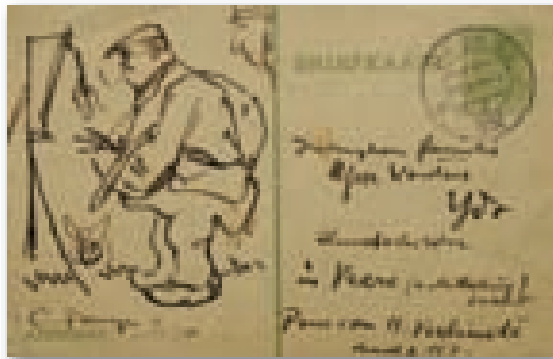
Hij was ambtenaar bij Rijkswaterstaat, maar zijn hart lag toch vooral bij de schilderkunst. Aan de achterzijde van het grote woonhuis had hij zijn atelier ingericht. Fahringer kwam er graag om te schilderen en te tekenen (afb. 12). Vaak trok hij er op uit met IJdo, die zijn werk signeerde met 'Ydo', om buiten te schilderen, o.a. in de havens van

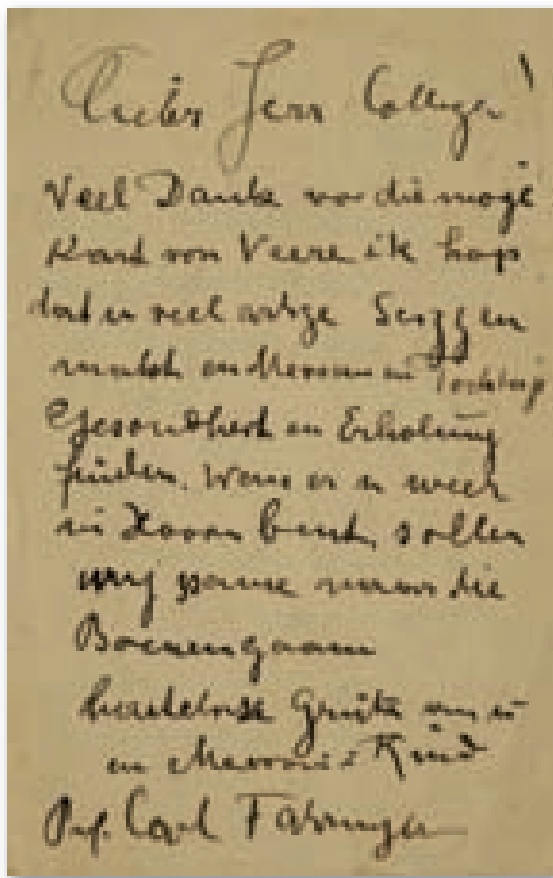
afb. 12

afb. 13 Hoorn en omgeving en bij de boeren. Hij moedigde IJdo ook aan bloemstillevens te maken, in aquarel, later ook in olieverf. Meer dan eens prees hij IJdo's gevoel voor kleur (afb. 13).

Fahringer nam soms leerlingen mee uit Oostenrijk. Hoornse schilders als Jan Homan en Klaas Ooijevaar prijzen hem als hun leermeester. Hoewel Wouter IJdo hem ook als zijn leermeester beschouwd zal hebben – in de tientallen brieven en briefkaarten geeft Fahringer hem regelmatig raad en looft hij diens grote talent – het neemt niet weg dat zij elkaar in de eerste plaats als vrienden beschouwden. In zijn correspondentie bedankt Fahringer zijn

afb. 14

afb. 15

vriend regelmatig voor de tekeningen, karikaturen en foto's die hij op zijn Weense adres mocht ontvangen. Helaas is er in de nalatenschap van Fahringer in Wenen niets meer van terug te vinden. Fahringers kleindochter Renate vertelde mij dat zijn vrouw Rosina (ook wel 'Rosa', in mijn vorige artikel noemde ik haar ten onrechte Rosita) heeft na zijn dood alle correspondentie weggegooid.

Mevrouw Men van Oijen-IJdo heeft de correspondentie aan haar vader zorgvuldig bewaard. Aan haar en haar zoon Bart van Oijen dank ik veel informatie. Bart, als kunstenaar woonachtig en werkzaam in het Groningse Wedde, ging als jongetje al mee om met opa te gaan schilderen. Van zijn opa leerde hij de beginselen van de schilderkunst.

Er is zoveel materiaal bewaard gebleven, dat ik hier een keuze moet maken. Het eerste schriftelijke contact bestaat uit een kaart van Fahringer van 21 juni 1922 (afb. 14 en 15). Hij is gericht aan de familie IJdo, die op vakantie is in Veere. Op de adreszijde zien we een karikatuur van Fahringer. Over zijn schouder kijkt een leerling toe. Als zo vaak beeldt hij er een dier bij af, hier een konijntje. Aan de keerzijde lezen we 'Lieber Herr Collega! Veel dank voor die moje Kart van Veere ik hop dat u veel artige Scizzen maakt en Mevrouw en Tochterje Gesundheit en Erholung finden. Wanneer u weer in Hoorn bent, sollen wij zsame naar die Boeren gaan.

Harteluke Grüte an u en Mevrouw u Kind. Prof. Carl Fahringer. Opmerkelijk is dat Fahringer hem hier al aanspreekt als collega.

Nog in het zelfde jaar, op 22 oktober 1932 schrijft Fahringer de brief, met de gouache van een kroegscène, aan zijn Sehr verehrter Collega! (afb. 9). Hij feliciteert hem met zijn verjaardag en bedankt hem voor de aangename dagen die zonder IJdo, diens vrouw en dochter eenzaam geweest zouden zijn. Dat de twee elkaar intussen beter hadden leren kennen blijkt uit het vervolg.

Fahringer schrijft dat het lesgeven hem zwaar valt. Zijn tijd in Holland zou nog mooier geweest zijn zonder de twee leerlingen, en de 50 leerlingen aan de Akademie in Wenen vermoeien hem zeer. Hij vraagt IJdo's bemiddeling bij een geldtransactie van de Twentsche Bank. In kleine lettertjes aan het eind bedankt Rosa Fahringer Frau Ido voor het leuke speeltje dat ze gestuurd had aan hun lieve kleinkind (Renate, toen 3 jaar oud).

De correspondentie wordt hierna steeds vertrouwlijker. Het is jammer dat de correspondentie niet altijd gedateerd is, maar in 1933 tel ik negen brieven en kaarten uit Wenen! Die van 11 februari begint met 'Lieber Freund Ydo!' (afb. 16). Hij eindigt met wel het toppunt van vertrouwelijkheid: de eerbiedwaardige professor ondertekent met 'Ihr alter Schmierlapp Carl Fahringer'!

Ook in 1934 schreef Fahringer met regelmaat aan IJdo. Ik tel in dat jaar zeven brieven en briefkaarten. Fahringer schrijft enkele keren dat hij hoopt met zijn vrouw naar Hoorn te komen. Ook in latere brieven meldt hij dit. In werkelijkheid zag zij daar steeds vanaf.

Regelmatig schrijft Fahringer in deze jaren over politieke gebeurtenissen. Het gelukkige Holland prijst hij met zijn verstandige overheid. De dood van de goede, grote, oude koningin Emma noemt hij een groot verlies.

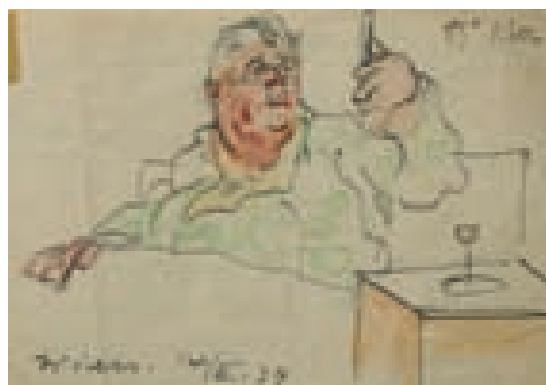
Een unieke illustratie vinden we in een brief,

gedateerd 13 februari 1934, 10 uur voormiddag (afb. 17). In Wenen en enkele andere Oostenrijkse steden was die dag een burgeroorlog uitgebroken. Fanatieke socialisten/communisten en extreem katholieken stonden elkaar naar het leven. Fahringer schrijft dat hij zich midden in de strijd had begeven, en op een haar na neergeschoten was door de 'Heimwehr'. Zijn buurman was zwaar getroffen in een arm. Het is duidelijk dat de 'Kriegsmaler' Fahringer wilde vastleggen wat daar plaatsvond, zoals hij dat ook al had gedaan aan het front in de Eerste Wereldoorlog. Het is een uniek tijdsdocument. In de brief schrijft hij over de grote spanningen waaraan de Weense burgers werden blootgesteld. Hij ondertekent de brief niet, uit vrees dat het hem schade zou kunnen berokkenen als hij

Links afb. 16

Rechts afb. 17

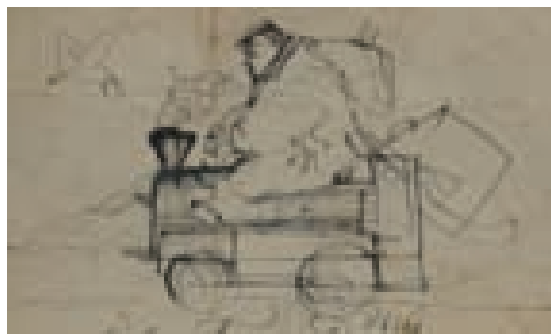

afb. 18

in verkeerde handen zou vallen.

Het was niet alleen een moeilijke tijd als gevolg van deze spanningen. Ook met zijn gezondheid ging het niet goed. In een brief uit deze periode (13 maart 1934?) schrijft hij dat hij al drie weken ziek is. Hij weet niet of hij doodgaat of leeft. Dat zijn gevoel voor humor hem niet in de steek laat, blijkt uit de illustratie van zichzelf in zijn ziekbed (afb. 18).

afb. 19 Uit de periode tot de Tweede Wereldoorlog neem

links afb. 20
rechts afb. 21

ik hier enkele illustraties op die typerend zijn voor de humor van Fahringer. Afbeelding 19 toont ons de schilder die wordt overvaren door een boot met drie personen aan boord: 'had een slechte droom' staat erbij. Men van Oijen verschaftte er de volgende toelichting bij. Haar vader had een boot gekocht die in de haven van Hoorn lag. Hij was er met zijn vrouw en dochter mee gaan varen op een dag dat Fahringer met zijn vriend had willen gaan schilderen. Fahringer had er de pe over in gehad: hij was jaloers.

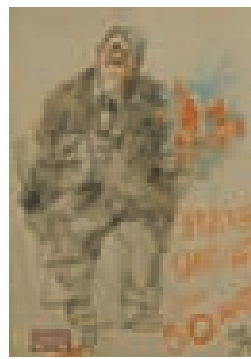
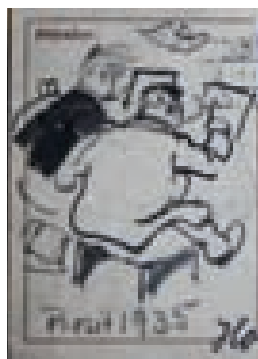
Een kostelijke tekening is die van Fahringer gezeten op de trein naar Wenen, boven een brief waarin hij vertelt dat hij goed is aangekomen (afb. 20).

Fahringer heeft tot aan zijn dood veel last gehad van een breuk. Hij schrijft daar regelmatig over. Toch was die breuk niet alleen lastig. Dat blijkt uit de tekening met twee douanebeambten (afb. 21). Het verhaal dat Men van Oijen erbij vertelde,

verklaart veel. Zoals vaak wilde Fahringer de grens over met de nodige smokkelwaar in zijn bagage. De aanblik van de gebogen oude man, met een zware last op zijn rug en twee koffers, 'O mein Bruch! mein Broech!' stamelend, had een douanebeambte ertoe bewogen de koffers over te nemen en zo

afb. 22

links afb. 23
midden afb. 24
rechts afb. 25

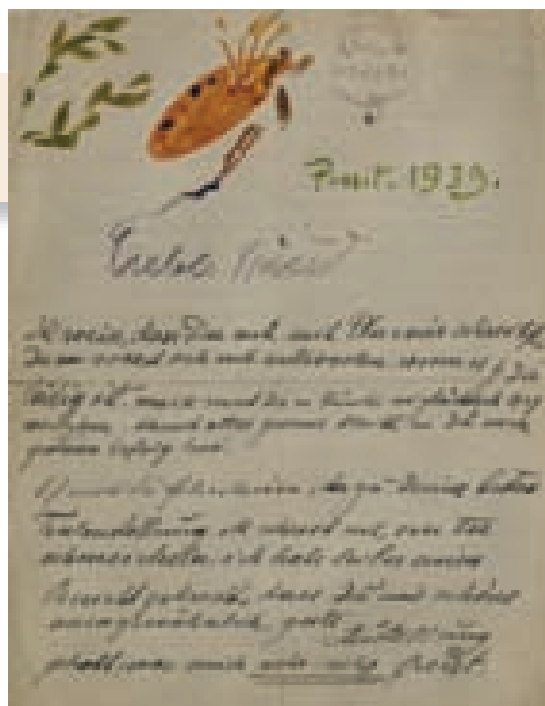
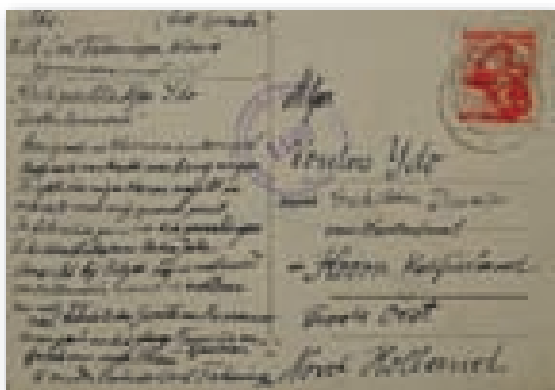

langs zijn collega de grens over te smokkelen. Wat Men van Oijen niet wist, was dat Fahringer waarschijnlijk ook nog geld meesmokkelde: Bep Wijnstock naaide voor hij vertrok bankbiljetten en gouden tientjes in de voering van zijn jas en in de breukbandjes die hij meenam. Bij de IJdo's kon Fahringer met veel genoeg herinneringen ophalen aan zulke momenten. Met plezier neem ik hier enkele afbeeldingen op van briefkaarten van voor de Tweede Wereldoorlog waarop Fahringer

zichzelf afbeeldt, soms vergezeld van leerlingen (afb. 22, 23). Een kleurige is die waarin hij 'Wouters IJdo' een grote bos bloemen aanbiedt met een hartelijke felicitatie voor zijn 50e verjaardag (afb. 24). Fahringer stuurde meer kleurige afbeeldingen van zichzelf in deze jaren (afb. 25, 26).

De correspondentie valt stil als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt. De laatste brief heeft als illustratie een lauwertak en een palet met tubes verf. 'Prosit 1939.' staat ernaast. En daarboven, wat moeilijk leesbaar 'HEIL DIE KUNST' (afb. 27). Het lijkt een provocatie: geen Heil Hitler. Fahringer moest niets hebben van Hitler en de nazi's. In mijn volgende artikel over zijn relatie met de

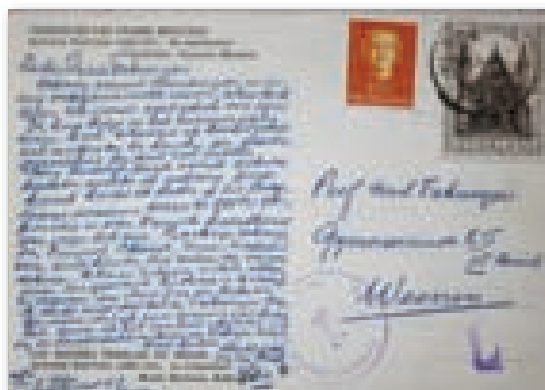

afb. 27

verzetsstrijdsters Dieuw van Vliet en Aaf Dell zal ik daar uitvoerig op in gaan.

Na de Tweede Wereldoorlog zijn de contacten met Wouter IJdo hervat, maar wanneer precies weet ik niet. Vanaf 1947 tot 1951 is Fahringer nog in Hoorn geweest. Ik heb uit die tijd maar één briefkaart aan Wouter IJdo kunnen vinden, gedateerd 23 oktober 1949 (afb. 28). Fahringer feliciteert zijn vriend daarin met het prachtige werk dat hij het laatste jaar heeft gemaakt. Maar het meest opvallend zijn zijn woorden over Emil Rizek, zijn oud-leerling die in die tijd ook in Hoorn schilderde. Hij zegt dat deze kwaad over hem spreekt en niet te vertrouwen is. Ook aan Dieuw van Vliet schrijft hij in die geest. Niet in het archief van de familie IJdo, maar uit een privé-collectie heb ik nog wel een kaart kunnen vinden van IJdo aan Fahringer (afb. 29). Hij is van 1949, verstuurd op oudejaarsavond, met een gelukwens voor 1950. IJdo vertelt dat hij twee dagen naar Museum Boymans is geweest om Franse prentkunst te bewonderen. Opmerkelijk is dat hij schrijft dat hij bij Ooyevaar in de etalage een 'olieverf van een kaketoef' had gezien waarvan hij dacht dat het een Fahringer was. Hij eindigt met een hartelijke groet.

afb. 26

links afb. 28r
rechts afb. 29

BESTUURSMEEDEDELINGEN

EGBERT OTTENS

Afscheid van en benoeming nieuwe bestuursleden

In de voorjaarsledenvergadering, medio april j.l., namen we afscheid van twee bestuursleden die beiden twaalf jaar voor de vereniging actief zijn geweest: Coen Droog en Jaap Bronkhorst. In de vacatures werden resp. Henk Halsema en Wim Oussoren benoemd. Coen Droog mocht ik karakteriseren als een uiterst betrouwbaar, betrokken, meelevend en bescheiden man. Hij kende het wel en wee van onze vrijwilligers en had

Voorzitter Egbert Ottens overhandigt de kunstwerken aan de aftredende bestuursleden Jaap Bronkhorst (l) en Coen Droog (r)

voor iedereen altijd een luisterend oor. Aan Coen dankt de vereniging de nota Vrijwilligersbeleid, nog altijd een prima leidraad voor het bestuur. Jaap Bronkhorst was een doortastend bestuurslid, met grote kennis van zaken inzake het beheer van de gebouwen en de monumentenzorg. Jaap beheerde de gebouwen voor de Stichting Monumenten Oud Hoorn, en zocht bij vrijkomen daar de nieuwe huurders bij. Tevens was hij waarnemend lid van de Commissie Monumenten en Welstand bij afwezigheid van Frans van Iersel. Namens vereniging en bestuur mocht ik beiden een kunstwerk van Peter de Rijcke aanbieden. De ledenvergadering stemde voorts in met de continuering van het bestuurslidmaatschap van Eddy Boom voor een nieuwe periode van drie jaar.

Egbert Ottens overhandigt Leo Hoogeveen een cadeau namens Oud Hoorn bij zijn afscheid van de gemeente Hoorn

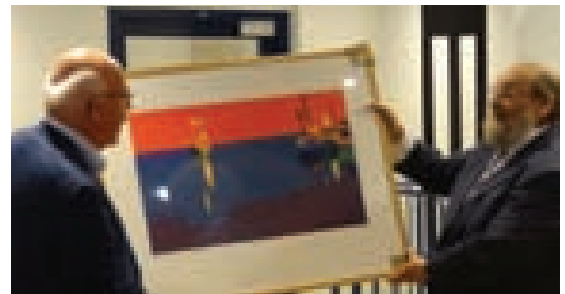
Nog een afscheid

Op 30 april jl. nam ons erelid Leo Hoogeveen in de foyer van het stadhuis afscheid van de gemeente wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Leo begon in de jaren zeventig bij het Archief van de gemeente en betoonde zich al spoedig een begeesterd verzamelaar van alles wat op papier stond over zijn stad. En dat was heel wat meer dan de Archiefwet voorschrijft. Elk document, elk krabbeltje, elk artikel en elke publicatie over zijn stad, haar bewoners, gebouwen en geschiedenis,

verdween in de bomvolle kasten, archiefdozen en mappen die elke bruikbare wand van zijn werkkamer in beslag namen. Zo ontstond een enorme collectie die een belangrijke onderzoeksbron is geworden. Niet minder een zware klus waren de talloze verhuizingen die de afdelingen waar hij deel van uitmaakte door de stad maakten. Telkens moest al het materiaal mee. Na verloop van jaren werd de functie van Leo Hoogeveen ondergebracht bij de voorloper van het huidige Bureau Erfgoed. Daar stond hij met anderen als Arie Boezaard aan de basis van tal van publicaties die samen met Erfgoed, Stadsherstel, Oud Hoorn en Publicatiestichting Bas

Baltus werden verzorgd. Leo is tevens archivaris van Vereniging Oud Hoorn. Daar heeft hij nog geen afscheid genomen, zodat we nog jaren dankbaar van zijn verzameldrift en ordeningskwaliteiten gebruik hopen te maken. En zelfs het Bureau Erfgoed zal hem nog regelmatig zien, want als vrijwilliger is hij van plan ook daar nog de nodige werkzaamheden te blijven verrichten.

Lintje voor Frans van Iersel

Op 25 april jl. deelde burgemeester Van Veldhuizen in een volle Oosterkerk mee dat het de koning had behaagd om Frans van Iersel als dank voor zijn vele activiteiten voor onze stad tot lid in de Orde van Oranje-Nassau te benoemen. Van actievoerder tot politicus en bestuurslid en medeoprichter van diverse instellingen, veel activiteiten passeerden de revue. Zeven jaar, tot 2006, was Frans van Iersel

penningmeester van de Vereniging Oud Hoorn en van 1999 tot nu vertegenwoordigt hij de vereniging in de Commissie Monumenten en Welstand. Voor Oud Hoorn was het een welverdiend blijk van waardering voor de verdiensten van Frans van Iersel voor de stad.

Verkiezingen

De verkiezing voor de gemeenteraad zullen we ons in Hoorn nog lang heugen. Centraal in veel debatten stond de Carbasiustunnel. Wethouder Ruppert kwalificeerde de uitslag als een referendum. Tegen de tijd dat het Kwartaalblad verschijnt heeft een nieuw college de plaats van het oude ingenomen. Wij hopen dat er meer betrokkenheid bij en aandacht is voor het erfgoed in Hoorn, Blokker en Zwaag. Er is nog altijd geen geactualiseerde Welstandsnota, en daarmee geen beleid voor zaken waar we wel met betrekking tot de kwaliteit van de gebouwde omgeving mee te maken hebben: het plaatsen van zonnepanelen op woonhuizen en gebouwen, het toenemend gebruik van beeldschermen in het publieke domein (lichtsterkte en beeldfrequentie) en andere reclameuitingen. Nu ligt er weer een aanvraag voor een led-scherm langs de Provinciale Weg voor het nieuwe Van der Valkhotel. Ook wachten we al meer dan vijf jaar op de toegezegde beleidsnota bescherming cultureel en historisch erfgoed in de binnenstad. Niet omdat we zo graag nota's zien, maar omdat nieuwe technieken en ontwikkelingen nieuwe beleidskaders noodzakelijk maken, niet alleen voor het bestuur, ook voor de aanvragers. Laten we vooral hopen dat we langzaam de moeilijke financiële jaren achter ons kunnen laten. Want ook dat moet gezegd: het vertrokken college moest zijn werk doen onder een ongelukkig financieel gesternte. Vanaf deze plaats wensen wij het nieuwe college en de nieuwe raad veel wijsheid. We hopen op een positieve samenwerking. En de vertrokken college- en raadsleden danken we voor hun inzet in het belang van onze stad.

Immaterieel erfgoed kermis en lappendag

Op de valreep, nog net voor de wisseling van de wacht, kon demissionair wethouder Michiel Pijl in het Hoornse café De Kermis aan de Dubbele Buurt bekend maken, dat de Hoornse kermis en lappendag waren toegevoegd aan de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland. Daarmee is de Hoornse kermis de eerste traditie uit Noord-Holland op de lijst. En het is ook nog eens de eerste kermis daarop. De huidige Hoornse kermis is een voortzetting van een eeuwenoude traditie. De eerste kermis vond in 1446 plaats, ter opluistering van de jaarmarkt, de Laurentius- of Laurensmarkt. De laatste kermisdag, lappendag, herinnert nog altijd daaraan. Tijdens de komende kermis in augustus wordt het certificaat van de Nationale Inventarisatie door de burgemeester getekend. Dan wordt ook het bijbehorende schild uitgereikt. Michiel Pijl beschouwt het besluit van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed als de opmaat voor een plaats op de internationale UNESCO Immaterieel Erfgoedlijst. Voor nu werd een langdurig proces van voorbereiding, waaraan ook onze vereniging kon bijdragen, op een positieve wijze afgerond. Proficiat voor de betrokken ambtenaren en het college!

Een gelukkige
gedecoreerde Frans van
Iersel met zijn dochter

Wethouder Michiel
Pijl (l) en Albert van
der Zeijde (r) van het
Nederlands Centrum
voor Volkscultuur en
Immaterieel Erfgoed

Komt Hoorn 't Woort

Het valt te prijzen dat de Protestantse Kerk (PKN) een serieuze poging ondernam om een passende bestemming voor de Noorderkerk, het oudste monument van onze stad, te vinden. De commotie en emotie er omheen waren begrijpelijk. Mensen hebben nu eenmaal een band met hun kerk en kerkgebouw. Feit is dat het kerkbestuur met het teruglopende ledental voor moeilijke keuzes staat. De PKN is eigenaar van vier kerkgebouwen, drie rijksmonumenten in Zwaag, Blokker, de Noorderkerk, en het Octaaf. Omdat voor de komende collegeperiode de beleidslijnen worden uitgezet, vroeg het kerkbestuur de

collegeonderhandelaars samen onderzoek te doen naar een mogelijke verplaatsing van de bibliotheek vanuit de geïsoleerde locatie aan de Wisselstraat. Eerder had Architectenbureau TPHAG in opdracht van het gemeentebestuur een rapport opgesteld over alternatieve gebruiksmogelijkheden voor de HH Cyriacus en Franciscus en de Noorderkerk. De suggestie om voor de Noorderkerk te streven naar een sociaal-culturele functie à la de Oosterkerk, werd door het kerkbestuur als irreëel afgewezen.

De rebus boven de deur naar de armenkerk

Een bibliotheek past meer bij de aard van het gebouw, waar aan weerszijden van de toegang naar de armenkerk twee rebussen te lezen zijn: Wilt Hoorn het Woort en: Komt Hoorn het Woort. Het Woord met of zonder hoofdletter als gemeenschappelijke drager voor het gebruik in het verleden en hopelijk de toekomst.

Twee op de drie meubelboulevards overbodig

In het vorige Kwartaalblad besteedde ik in mijn Voorwoord aandacht aan de ontwikkelingen in de Hof van Hoorn. Ik schreef dat de problemen waarmee de ondernemers daar worden geconfronteerd niet worden opgelost met verdergaande brancheverruiming. Onlangs verscheen een in dat opzicht onthutsend rapport van TU Delft. Niet alleen de economische crisis veroorzaakt de problemen op de woonboulevards, ook de ongekende overmaat aan oppervlak speelt parten. Nederland, met een inwonertal van ca 17 miljoen, zou beschikken over voldoende woonboulevards voor 51 miljoen inwoners. 'Er kunnen rustig tachtig woonboulevards (we hebben er 135 in ons land) worden gesloten en dan zitten we nog steeds ruim', aldus een geïnterviewde. Ook hier staan het nieuwe

college en de nieuwe raad voor moeilijke keuzes, samen met de ondernemers.

Transformatie winkels binnenstad

Langzaam begint in Hoorn de transformatie in de binnenstad van winkelen naar wonen op gang te komen. In de Kruisstraat 19 wordt een winkel (voor de fijnproevers: de vroegere winkel van Piet Krul) verbouwd tot één of twee woningen. Segesta, de eigenaar van het voormalige Kieft-winkelpand op de hoek van de Nieuwsteeg en het Gouw stelt voor de eerste verdieping te verbouwen tot appartementen. Ook Grote Oost 47 verliest zijn winkelfunctie, waar onze vereniging een rol bij heeft gespeeld (zie het Voorwoord). Nog niet zo lang geleden stemde het college in met het veranderen van een woonpui aan de Veemarkt in een winkelpui (naast Krop die onlangs verhuisde naar het Nieuwland), omdat hij dan betere mogelijkheden had voor verhuur van zijn pand. Helaas staat de winkel weer te huur. De gevelwijziging maakt het lastig om er weer een woonhuis van te maken. Ook op dit terrein zal het nieuwe gemeentebestuur beleid moeten ontwikkelen. Hoe voorkom je dat de binnenstad een 'gatenkaas' wordt? Kan het winkelen in een aantrekkelijke ambiance worden geconcentreerd?

Bestemmingsplan Sterflats

In de Nota van Overleg en Inspraak van het voorontwerpbestemmingsplan Sterflats Grote Waal van februari 2014, lezen wij tot ons genoegen dat het college heeft afgezien van het voornemen een architectonisch accent, in de vorm van een vijfde bouwlaag voor een gedeelte van het gebouw, aan te brengen op de nieuwe 'e-blokken' bij Ster 2 en 3. Daarmee is het college tegemoet gekomen aan het bezwaar dat het bestuur van Vereniging Oud Hoorn december 2013 kenbaar maakte. Nu blijven deze blokken meer één geheel vormen met de achterliggende gebouwen en blijft het ensemble waaraan het complex de status van gemeentelijk monument ontleende, grotendeels in tact.

VVV

In een recente brief aan het college wees ons bestuur op het feit dat de VVV in Hoorn tot 1 april gesloten is. Veel vragen die bij de VVV thuishoren komen daardoor elders en ook bij Oud Hoorn terecht, wat niet de bedoeling kan zijn. De VVV krijgt voor haar diensten betaald, Oud Hoorn niet. De welwillendheid van het Westfries Museum om de VVV in haar pand onderdak te verlenen is prijzenswaardig. Maar de meest gelukkig locatie voor een VVV is dat niet. Wat

Uit de fotocollectie van J. de Jong (1921-2003) te zien in het Pakhuis. Zicht vanaf de Karperkuil op woonboten en Oosterkerk

dat aangaat was de plek aan het begin van de grote bezoekersstromen bij het station een betere. Misschien dat hier nog eens over nagedacht kan worden.

Stopzetten Stimuleringsregeling Restauratie Monumenten

De commissie Monumenten en Welstand maakte bezwaar tegen het besluit tot stopzetting van bovengenoemde regeling. In een eerder Kwartaalblad lieten wij weten achter de commissie te staan. De commissie vroeg om althans voor bouwhistorisch onderzoek nog een bedrag achter de hand te houden.

Om een groot bedrag gaat dat niet. Zoveel stond er ook niet op de begroting. Onlangs kreeg de commissie een uiterst formeel antwoord dat er gelet op de financiële situatie van de gemeente geen budget beschikbaar wordt gesteld voor het stimuleren van bouwhistorisch onderzoek. Wel zou bouwhistorisch onderzoek een voorwaarde kunnen zijn om van de gemeente een omgevingsvergunning te verkrijgen. Op deze manier wordt er toch bouwhistorisch onderzoek verricht, aldus het college. Waar restauraties al niet goedkoop zijn zal dat, vrezen wij, eerder belemmerend dan stimulerend werken.

Nieuwe tentoonstelling in Pakhuis

In het Pakhuis hangt sinds half april een nieuwe tentoonstelling. Zwart-wit foto's uit de collectie van J. de Jongh, beschikbaar gesteld door de familie Van Veen. De heer De Jongh, 1921-2003, heeft zijn hele leven in Hoorn gewoond en van jongs af aan zijn stad op de gevoelige plaat vastgelegd. Een enorme collectie foto's op groot formaat afgedrukt, waaruit Marit Veerman en Coen Droog een bijzondere keuze hebben gemaakt. Thema: Hoorn in de jaren zestig en zeventig. Leuk om te zien hoe in betrekkelijk korte tijd het stadsbeeld verandert maar soms ook hoe dat decennialang vrijwel onveranderd is gebleven.

De website

De opmaak van de website is aangepast voor tabletgebruikers, die meer ruimte nodig hebben om met een vinger over het scherm te kunnen vegen. In de rubriek Beeld en Verhaal heeft het interview van Radio Hoorn met Henk Bijhouwer over de winkels en bewoners van de Nieuwsteeg een plaats gekregen, door Jan de Greeuw voorzien van foto's, ansichtkaarten en videofragmenten. Daardoor is een illustratieve en boeiende vertelling ontstaan. Voor iedereen een aanrader om de site weer eens te bezoeken.

J.D. POLL: DIRECTEUR RIJKS HBS IN

**ASTRID EKELMANS
SAMIRA HABBANI¹**

J.D. Poll, oftewel 'baas J.D. Poll' zoals hij op de Rijks HBS genoemd werd, was van 1934 tot 1944 directeur. Tijdens de oorlogsjaren was hij actief in het verzet, zowel in Hoorn als voor de inlichtingendienst 'Dienst-Wim', waarover later meer. In 1944 werd

middelbare akte naartoe is gegaan. In de jaren '20 werd hij leraar in Dordrecht. In deze periode trouwde hij met Petronella Salm en werden zijn twee oudste zoons geboren: Charles August (Guus) in 1922 en in 1925 Kornelis Dorotheus (Kees).

In 1928 werd Koos Poll benoemd als directeur van de nieuw op te richten middelbare school voor

Het nieuwe gebouw van de RHBS, ontworpen door J.A.W. Vrijman, ca. 1920, toen nog aan de rand van de stad tussen de weilanden

Koos Poll opgepakt door de Duitsers. Hij stierf kort voor het einde van de oorlog, vermoedelijk rond 22 april 1945, tussen Flossenbürg en Wetterfeld, tijdens een gevangentransport op de vlucht voor de naderende geallieerden.

Een onderwijzman

Jacobus Daniël (Koos) Poll werd geboren op 13 maart 1889, in het Groningse dorpje Schouwerzijl, als zoon van Menno en Cornelia Poll. Zijn vader was onderwijzer op de lagere school 'De Kromme Akkers', waar Koos Poll ook naar toe ging. In navolging van zijn vader volgde hij in 1903 de opleiding aan de kweekschool in Groningen. In 1907 slaagde hij samen met 19 andere studenten van zijn leerjaar, en behaalde tevens de m.o. akte Nederlands.

Wij weten niet waar hij na het behalen van zijn

meisjes te Deventer. Daar werd in 1930 zijn jongste zoon geboren, Jacobus Daniel (Duk) jr. Zijn tijd in Deventer als directeur was succesvol, zoals in het krantenartikel over zijn vertrek is te lezen. 'De vraag, of de heer J.D. Poll aan de hoog gestelde verwachtingen heeft voldaan, kan volmondig met 'ja' worden beantwoord. 's Heerens J.D. Poll's lessen waren boeiend en als directeur toonde hij bijzonder veel tact. De school heeft dan ook een zeer goeden naam en het aantal leerlingen heeft zich gestadig uitgebreid.'

Toch verliep zijn tijd in Deventer niet alleen maar vreugdevol. In 1933 stierf zijn vrouw na een kort ziekbed. Ze werd slechts 33 jaar oud. Het jaar erop nam hij afscheid van de Deventer MMS en verhuisde naar Hoorn, waar hij werd aangesteld als directeur van de Rijks HBS.

OORLOGSTIJD

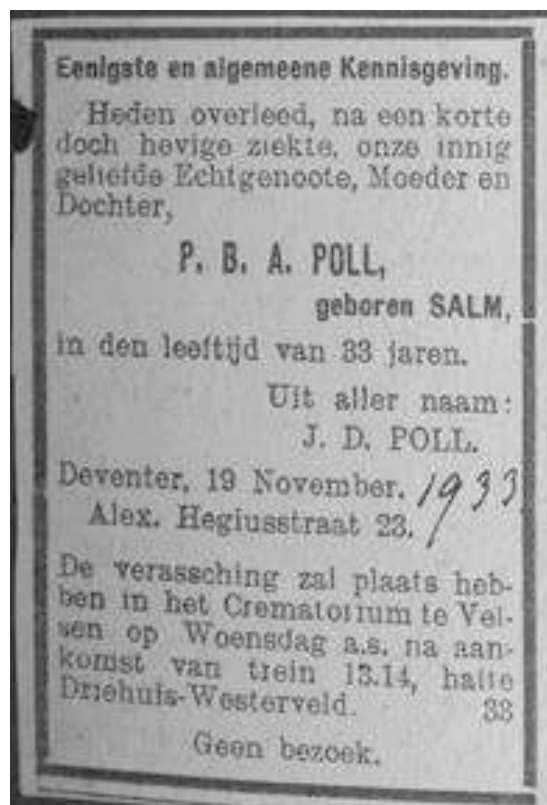
Rijks HBS Hoorn

Bij de eerste lerarenvergadering die Poll bijwoonde, op 5 november, dankte hij J.C. Kerkmeijer, docent hand- en lijntekenen, die de vacante directiefunctie had waargenomen. Kerkmeijer heette hierop J.D. Poll welkom, maar zei dat de situatie toch niet heel prettig was geweest. Poll was al de derde in korte tijd die hij mocht verwelkomen. Hij sprak de hoop uit dat er met de komst van de heer Poll een einde was gekomen aan de herhaaldelijke wisseling van directeuren.² J.D. Poll vertrok inderdaad niet na slechts drie jaren. Het bronnenmateriaal wat wij onder ogen konden krijgen, geeft het beeld van een bevlogen man, die hield van geschiedenis en die hart voor zijn school had. Medewerkers

uit die tijd 'roemen zijn inzet voor de school en prijzen zijn menselijk optreden' Dit is ook te lezen in het Voorwoord van het Gedenkboek van '38, waar hij de hele geschiedenis van de school beschreef en zegt dat hij blij is dat zoveel West-Friese leerlingen de naam van hun school hooghouden in uiteenlopende beroepen in verre windstreken. De reünie van '38 vond slechts acht dagen na de Kristallnacht in Duitsland plaats. Toch is het feest gewoon doorgegaan, ook op aandringen van J.D. Poll. In 1918 was de reünie namelijk gecancelled 'in verband met gespannen, staatkundige, binnenlandse verhoudingen.' Poll concludeerde hierover in het Gedenkboek dat dit geen hoge dunk gaf van de samenwerking tussen schoolleider en feestcommissie' Dat Poll inmiddels zeer gesteld was geraakt op Hoorn, blijkt uit zijn rede tijdens de reünie. 'Hoorn is niet maar het eerste de beste provinciestadje, Hoorn is enig in zijn verschijning. Hoorn spreekt tot u door zijn ligging, door zijn bouw, door de sfeer die door de vereniging van ligging en bouw wordt geschapen. Hoorn werkelijk kennen betekent onherroepelijk van Hoorn houden'.

J.D. Poll met zijn vrouw en twee oudste zonen

Op 25 juli 1939 hertrouwde J.D. Poll met Hannie Toxopeus en verhuisde met zijn gezin naar

Krantenartikel bij het vertrek van J.D. Poll als directeur van de Deventer MMS

Overlijdensadvertentie van mevr. P.B.A. Poll-Salm

Westersingel 1, na eerst aan het Grote Oost en de Eikstraat te hebben gewoond.

Huwelijksadvertentie van J.D. Poll en H.C. Toxopeus

Oorlogstijd

Tijdens de mobilisatie werd de RHBS gevorderd en werden er barakken naast de school geplaatst, waarin zo'n duizend soldaten van de Opbouwdienst hun intrek namen. De leerlingen kregen elders les, o.a. in een aantal leegstaande woningen aan de Drieboomlaan en later in de Oosterkerk. J.D. Poll was hier bezorgd over, het kwam de kwaliteit van het onderwijs niet ten goede. Hij sprak de vrees uit

De aanleg van de J.D. Pollstraat. Op de voorgrond nog een barak

dat hierdoor het niveau van voorgaande jaren niet werd bereikt. Dit bevestigt zijn betrokkenheid bij zijn leerlingen. Na de capitulatie konden leerlingen en docenten weer terug naar de school aan de Messchaertstraat.

Polls anti-Duitse sympathieën kwamen soms openlijk tot uiting, zoals wanneer hij op de moffen schold terwijl hij, lopend op de Westerdijk naar het vuur van het Duitse afweergeschut keek. Dat Koos

Poll geliefd was in Hoorn en veel voor de mensen aldaar deed, blijkt uit het feit dat na D-Day werd gesproken over wie het bestuur van Hoorn over kon nemen als de Duitsers verdreven waren. Dan wordt zijn naam nadrukkelijk genoemd.

School opnieuw gevorderd

Aanvankelijk toonde de bezetter belangstelling voor de barakken die de Hollandse troepen hadden neergezet, maar uiteindelijk wezen ze die af wegens de gebrekkige kwaliteit. Brandstofgebrek in de winter van 1942 leidde ertoe dat de school zeven weken gesloten bleef.

Toen in 1942 het gebouw van de RHBS werd gevorderd, begon voor J.D. Poll een moeilijke tijd. Hij moest onderdak regelen voor de in totaal ongeveer 250 leerlingen. Johan Boersma, oud leerling, herinnert zich nog het moment dat Poll het de klassen kwam vertellen: 'Ik zat in de tweede klas, ik had natuurlijke historie van meester Dulfer toen de baas binnenkwam. Hij was gespannen, ingehouden woedend zou je kunnen zeggen, en toen kwam hij daar om ons te zeggen dat het HBS gebouw gevorderd was door de Duitsers. Dulfer stond daar toen een beetje bij, ik zou zeggen een beetje ongeïnteresseerd en te ginnegappen, en toen werd hij (J.D. Poll) opeens verschrikkelijk kwaad op Dulfer, en zei: 'niet ik, maar U, meneer Dulfer, heeft deze Duitsers hier gewild.' Dulfer was lid van de NSB net als verscheidene andere docenten. J.D. Poll liet deze leraren bij zich komen en sprak hen aan op hun sympathieën. Dulfer vertrok in 1943 van school, uit eigen beweging of wellicht ontslagen?

Aanvankelijk werd alleen de benedenverdieping door de Duitsers gebruikt, die na drie weken al weer vertrokken. Niet voor lang, want op 1 augustus kwam het bevel om het gehele gebouw over te dragen. De Ortskommandantur vestigde zich er en een deel van het gebouw werd als lazaret in gebruik genomen. De barakken werden deels afgebroken. De schoolinventaris werd in de Oosterkerk opgeslagen, die voor tien gulden per kwartaal gehuurd kon worden. Het lukte niet om meteen onderdak voor alle leerlingen te vinden. Gedurende langere tijd kreeg de onderbouw daarom minder lessen. Leslokalen van de lagere school in de Muntstraat werden in gebruik genomen, totdat ook deze school gevorderd werd en opnieuw verhuisd werd, naar een leegstaand kaaspuhuis. Volkert Nobel weet zich nog te herinneren dat het daar 's winters ijsselijk koud was. Ook een etage van het kadaster, dat toen in de Villa Alewijn was gevestigd, aan het

Grote Oost, werd in gebruik genomen. Volgens Nobel had je vanaf het balkon een schitterend gezicht op de overvliegende bommenwerpers op weg naar doelen in Duitsland.

Op de zolderverdieping van de Waag gaf meneer Lieuwen tekenles. Lijntekenen werd in de ambachtsschool aan het Keern gegeven. 'Tsjja, dan moesten we de halve stad door voor een uurtje tekenen!', aldus nogmaals J. Boersma. Door de huisvestingsperikelen viel in één klap de eenheid die de school was weg.

In het verzet

Al kort na de Duitse inval in Nederland werd J.D. Poll actief in het verzet. Hij sloot zich aan bij de verzetsgroep rondom Dirk Bakker, oftewel 'Oom Barend' van het PTT-kantoor in Hoorn. Deze groep heette eerst de O.D. (Orde Dienst) en werd veel later algemeen bekend als de B.S. (Binnenlandse Strijdkrachten) De groep stelde zich in het begin van de oorlog afwachtend op. Men luisterde voornamelijk telefoongesprekken van de Duitse Wehrmacht af. Toen later de jacht op joden begon en ook veel Nederlandse mannen naar Duitsland werden gestuurd om te werken, de zogenaamde Arbeitseinsatz, kreeg het verzet meer vorm en hield de groep zich o.a. bezig met het zoeken van schuilplaatsen, het waarschuwen van

personen wier leven gevaar liep en het verrichten van koeriersdiensten.

Ook in de Dienst WIM was Poll actief. Deze organisatie had tot doel om in Nederland politieke,

Het huis aan de Westersingel 1, waar J.D. Poll werd gearresteerd

economische en militaire inlichtingen te verzamelen en naar Engeland te sturen. Ook hield de dienst zich bezig met het in veiligheid brengen van vluchtelingen, voornamelijk vliegers. Vermoedelijk heeft een collega van het Dordtse gymnasium, ir. J.F. Overwijn, Koos Poll bij het werk van de organisatie betrokken. Overwijn was al voor de oorlog actief voor de Nederlandse inlichtingendienst. De Dienst WIM werd verraden door Anton van der Waals, een Nederlandse spion voor de SD, die infiltrerde in het kader van het zogenaamde 'England Spiel' onder het mom een door Engeland gestuurde spion te zijn. Hij lokte bekende medewerkers op 20 juli 1943 naar Apeldoorn, waar zij werden gearresteerd. Kort daarna werd nog een aantal verzetsstrijders van de Dienst WIM opgepakt, 49 man in totaal. 46 van hen werden ter dood veroordeeld. Het doodvonnis werd echter niet uitgevoerd. De veroordeelden kwamen in tuchthuizen en concentratiekampen in Duitsland terecht.

Na het gedeeltelijk oprollen van de Dienst Wim werd het voor J.D. Poll ook steeds gevaarlijker. Langere tijd moest hij vaak elders overnachten. Toch bleef hij altijd werkzaam en betrokken bij de school. Vanaf 1943 werden ook de oudere HBS-leerlingen opgeroepen voor tewerkstelling in Duitsland.

Overlijdensadvertentie van J.D. Poll

De gedenkplaat in het OSG

J.D. Poll heeft hen zoveel mogelijk proberen te helpen door onderduikplaatsen voor hen te regelen. Op 20 juni 1944 reikte hij nog de diploma's van afdeling B uit, en betuigde in een toespraak zijn medeleven met de leerlingen. De dag erna werd hij thuis opgepakt door twee SD-ers. Poll werd afgevoerd naar de gevangenis aan de Weteringsschans in Amsterdam. De reden van zijn arrestatie heeft niet direct te maken met de activiteiten voor de inlichtingendienst WIM. In een onderschepte brief tussen twee Hoornse families werd over ondergedoken joden gesproken en ook de naam van J.D. Poll kwam in de brief voor.

In gevangenschap

Na gevangenschap in Amsterdam en het klein seminarie te Haarlem werd J.D. Poll op transport

gezet naar het concentratiekamp Sachsenhausen, ten noorden van Berlijn, in het stadje Oranienburg. De omstandigheden in dit kamp waren zeer slecht, en het werk was zwaar, met als gevolg dat velen leden aan uitputting en hongeroedeem. Begin 1945 werd het kamp ontruimd, vanwege de oprukkende geallieerden. J.D. Poll werd op transport gezet naar Buchenwald. Vandaar moest hij op 9 april 1945 lopend naar Dachau. Metgezellen zeiden later dat hij aan het begin van de tocht nog hoopvol gestemd was, maar dat hij ook aan het einde van zijn krachten was. Na ongeveer 180 km gelopen te hebben, op 22 april, werd Koos Poll vermist. Een dag later werd de groep bevrijd door de Amerikanen. Een graf is niet gevonden. Op de overlijdensakte, die pas op 5 november 1946 werd opgemaakt, staat vermeld 'op of omstreeks de 22ste april overleden tussen Flossenbürg en Wetterfeld'. Na de oorlog is er nog lange tijd onzekerheid over het lot van J.D. Poll. In de notulenboeken van de lerarenvergaderingen blijft hij nog lang na de bevrijding als 'absent' staan.

Niet vergeten

Echter, Koos Poll werd niet vergeten. Ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan van onze school was er november 1948 weer een reünie voor oud-leerlingen; een belangrijk programmapunt was de onthulling van de gedenkplaat ter nagedachtenis aan J.D. Poll. Er was lang over gedacht wat er moest komen. Er werd zelfs een commissie voor ingesteld.

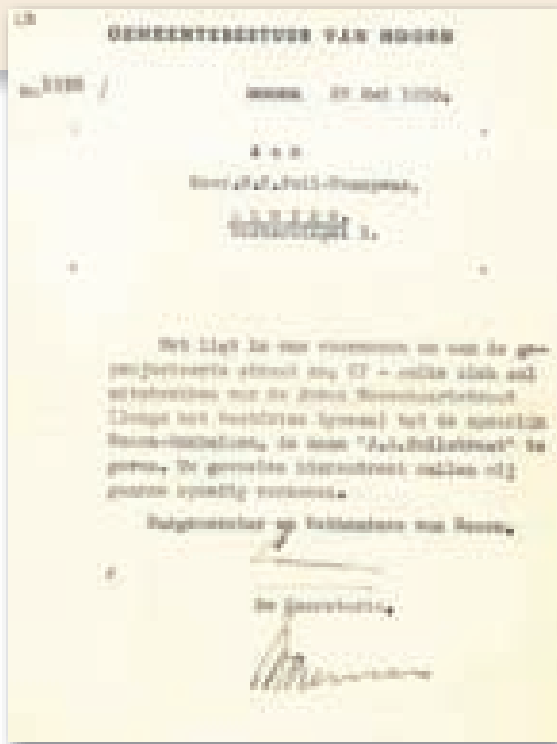
Detail uit het reünieprogramma 1948, vermeldende de onthulling

Onthulling van de gedenkplaat door mevr. H.C. Poll-Toxopeus

Mevr. H.C. Poll-Toxopeus krijgt de Belgische medaille opgespeld door de heer L. Couvreur, ambassadeur en zaakgelastigde. Links, met het papier in de hand, de Belgische militair attaché aan de ambassade van België, generaal-majoor J. Woussen

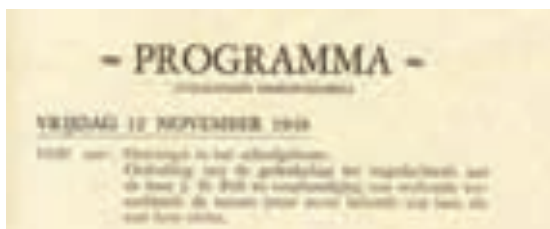

Brief van burgemeester en wethouders aan mevr. Poll over het voornemen tot vernoeming van de straat

In 1952 wordt officieel door de Belgische regering bericht dat hij benoemd helper is geweest van de Inlichtings-en Actiedienst van België. Twee jaar later wordt hem door de Belgische regering postuum de medaille van weerstand en de oorlogsmedaille 1940-1945 toegekend. De Nederlandse regering volgt na enige jaren dit voorbeeld.

J.D. Poll was een bevlogen man, met hart voor zijn school, stad en land. Hij heeft veel gedaan voor het verzet in Hoorn en voor de leerlingen van zijn school. Nadat hij in '44 is opgepakt door een onzorgvuldige briefwisseling, heeft hij in Nederland en Duitsland gevangen gezeten, en is hij uiteindelijk, tijdens een mars van Buchenwald richting Dachau, vermist geraakt en gestorven. In Hoorn blijven de plaquette aan de muur bij de oude hoofdingang en de straat langs het OSG een blijvende herinnering aan hem, een echte verzetsheld, of zoals kleindochter Anneke hem omschrijft ; 'een stoere opa in mijn herinnering'.

Eerdere ideeën bevatten onder andere een portret en de namen van oud-leerlingen die de oorlog niet hadden overleefd. Uiteindelijk werd besloten tot een gedenkplaat en de overhandiging van een oorkonde vermeldende de namen van degenen die met hem tijdens de oorlog waren ontvallen. De gedenkplaat werd onthuld door zijn weduwe Hannie Poll-Toxopeus.

Zo kregen de slotwoorden van de speech die J.D. Poll tien jaar eerder uitsprak, tijdens de reünie van 1938 een dubbele lading: 'ons allen past een gevoel van dankbaarheid, wijl het ons vergund is geworden, in de kring van vroegere en latere vrienden nog eens het verleden op deze bijzondere wijze te doen herleven. Maar ondanks die dankbaarheid gaan onze gedachten in weemoed uit naar hen, die we zo gaarne ook in ons midden hadden gezien (...) gedenken wij onze doden!'

Meer eerbetoon voor J.D. Poll

Als in 1950 een straat langs de school wordt aangelegd, wordt deze vernoemd naar J.D. Poll. Niet alleen in Hoorn, maar ook in het buitenland worden de verzetsdaden van Koos Poll herdacht.

Bronvermelding:

- Toespraak rede J.D. Poll gehouden op de reünie 1938, te vinden in het Westfries Archief.
- Reüniecommissie RHBS, 70 jaar in Hoorn, Hoorn 1938.
- Notulenboek der leraarsvergaderingen RHBS tot 1940, te vinden in het Westfries Archief.
- Kasboek van de grote kas 1940-1947 RHBS, te vinden in het West-Fries Archief.
- Notulenboek der leraarsvergaderingen RHBS vanaf 1945, te vinden in het Westfries Archief.
- C. Kerkmeijer-de Regt, Hoorn in de verdrinking, heruitgave Oud Hoorn, 1986, oorspronkelijke uitgave Hoorn, 1953.
- Bij het eeuwfeest der Groninger Rijkskweekschool 1861-1961. Meer dan honderd zestig jaar kweekschoolonderwijs in het noorden van Nederland, J.B. Wolters, Groningen 1968.
- Reüniecommissie WFL, 100 jaar in Hoorn, Hoorn 1968, Stichting WFL Hoorn, 125 jaar in Hoorn, Hoorn 1993.
- R.S.G. West-Friesland, Veertig jaar vrijheid, wat doe je ermee?, Hoorn, 1985.
- R.S.G. West-Friesland, R.S.G. special, Hoorn 1987.
- Lou de Jong, Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, deel 6, 1ste band. Staatsuitgeverij, Den Haag.
- Herman Lansdaal en J.D. Osinga sr., Hoorn bezet & bevrijd, Foto Osinga b.v., Hoorn 1995.
- Mr D.H. Schortinghuis, Met de dood voor ogen, Profiel uitgeverij, Bedum, 2000.
- De archieven van de familie Poll.

Eindnoten:

- 1 Dit artikel is een bewerking van een gedeelte uit het Profielwerkstuk Geschiedenis, examen 6 VWO, 'De Rijks Hogere Burgerschool tijdens de Tweede Wereldoorlog'. Astrid en Samira zijn leerlingen van de OSG.
- 2 Bron: Notulenboek docentenvergaderingen. Met de korte tijd wordt een periode van zes jaren bedoeld, waarin twee directeuren maar drie jaar zijn gebleven. Dit is een groot verschil met de directeur daarvoor: Dr. W.C.L. Bronsveld, was welgeteld 29 jaar directeur van de HBS.

STADSBEELD

restauraties, wijzigingen en verval

EGBERT OTTENS

Dr. C.J.K. van Aalstweg

Voor de bouw van elf appartementen op de hoek van het Keern en de Van Aalstweg door Intermaris is groen licht gegeven. Het advies van de Commissie Monumenten en Welstand voor het planten van volwassen laanbomen en beukenhagen langs het Keern is overgenomen.

Dorpsstraat 210, linten

Een jaren oud plan voor de verbouwing van een stolpboerderij werd uit de mottenballen gehaald en aan de Commissie Monumenten en Welstand voorgelegd. Echter het nieuwe plan bleek op essentiële

aspecten gewijzigd, zoals het realiseren van dakkapellen op beide zijden. Het nieuwe plan had in de ogen van de commissie nauwelijks nog iets weg van een stolp. Een deur in de voorgevel ontbrak, bijvoorbeeld. En door de plaatsing van de dakkapellen leek het plan meer op een twee-onder-een-kapwoning. De commissie betreurde de aantasting van het aanzicht van het lint.

Grote Oost 43, Foreestenhuis, rijksmonument

Met de aankoop van Grote Oost 45 kan het Foreestenhuis een betere toegang realiseren voor minder validen. Tevens is men voornemens

daar een toiletgroep te maken. Het Foreestenhuis bereidt een ingrijpende restauratie voor waar funderingsherstel bij de achtergevel deel van uitmaakt. De Commissie Monumenten en Welstand is akkoord met de aanpassing van de gevel van nummer 45; zij adviseerde om met één opening in de muur tussen de nummers 43 en 45 te volstaan, en gaf ook anderszins adviezen met betrekking tot de restauratie en het herstel.

Grote Oost/Kleine Oost

Waar vroeger de oude Oosterpoort heeft gestaan, ter hoogte van de brug die het Grote Oost met het Kleine Oost verbindt, is een gedenkplaat

in het plaveisel aangebracht die de contouren van de oude Oosterpoort

toont. Henk de Rover en Mark Koning, de makers, hebben het kunstwerk de gemeente aangeboden.

Kruisstraat 19, beeldbepalend pand, beschermd stadsgezicht

De Commissie Monumenten en Welstand ging akkoord met het plan voor de realisatie van een woning op de begane grond ter vervanging van de daar aanwezige winkelruimte. De commissie noemde het een 'zorgvuldige' transformatie en verzocht ten aanzien van de te realiseren borstwering enige aanpassing.

Nieuwsteeg/Gouw, rijksmonument

De eigenaar wil op de eerste verdieping drie appartementen realiseren. De Commissie Monumenten en Welstand heeft geen bezwaar tegen de minimale aanpassingen van de gevel. De markante trap naar de eerste verdieping vormt echter een essentieel onderdeel van het totale interieur. Dat die na de verbouwing eindigt tegen een dichtgezet plafond is volgens de commissie ongewenst. De commissie vraagt daar een andere

oplossing voor te presenteren die het ruimtelijk effect van de trap zoveel mogelijk in tact laat.

Roode Steen 1, rijksmonument

De Commissie Monumenten en Welstand oordeelde positief over de plannen voor het realiseren van een vluchtroute in het Westfries Museum en een bijzondere toegang voor minder valide bezoekers. Voor de lift moet op de begane grond nog een betere oplossing worden uitgewerkt, maar het oordeel over de plannen luidde ook hier: 'zorgvuldig'.

Schuijtjeskade, Oostereiland, rijksmonument

De Commissie Monumenten en Welstand stemde jaren geleden in met een terras aan de waterzijde in de vorm van een gemetselde opbouw. Nu werd een houten opbouw aan de commissie voorgelegd, waar de commissie aanzienlijk meer moeite mee had. De commissie verzocht de gemeente eerst duidelijkheid te geven over het toekomstig gebruik, zowel in de zomer als in de winter. En voor de opslag van het benodigde meubilair.

Plaatsing van een vlaggenmast bij het veteranenmonument ondervond geen bezwaar. Geadviseerd werd om deze in de sokkel van het monument op te nemen.

Stenen Hoofd-Veermanskade, rijksmonument

De afwerking van de nieuwe kademuur tegen de Hoofdtoren is

slordig uitgevoerd. Er is een stuk beton ingemetseld dat eigenlijk verwijderd had moeten worden. Op voorstel van Bureau Erfgoed van de gemeente wordt er nu een gemetselde hoekbank voor geplaatst, met hardstenen bekleding, zoals ook aan de andere kant van de Hoofdtoren is gebeurd. De Commissie Monumenten en Welstand adviseerde uiteraard positief.

Veemarkt/Dal, beschermd stadsgezicht

Er is een plan ingediend om op het pand hoek Veemarkt en Dal een verdieping te zetten. Het college kan pas aan deze ophoging meewerken als er goede cultuur-historische of ruimtelijke argumenten zijn en de waarde van de gevelwand wordt vergroot. Die argumenten zijn er niet volgens de Commissie Monumenten en Welstand. En volgens het Bestemmingsplan Binnenstad moet de commissie een positief advies afgeven, wil het college instemmen.

Westerblokker 44, Michaëlskerk, rijksmonument

De Commissie Monumenten en Welstand stemde in met het realiseren van een

toegangsmogelijkheid in de zijmuur van het kerkgebouw voor de bovenwoning in de voormalige pastorie. Als het goed is, zal bij het uitkomen van dit Kwartaalblad de toren weer van een prachtige spits zijn voorzien. Alle hulde voor de Stichting Stadsherstel.

Westerdijk hoek Geldersesteeg, beschermd stadsgezicht

De Commissie Monumenten en Welstand was positief over de eerste studies voor een dubbel woonhuis op de hoek van de Geldersesteeg en de Westerdijk. Qua volume sluit het aan bij de kleinschalige bebouwing in de steeg. De gemeente is momenteel nog in onderhandeling met een ontwikkelaar over de grondprijs van het voormalige schouwburgterrein, maar het ziet er naar uit dat er weer wat beweging komt in het vullen van deze getrokken kies langs de Westerdijk.

CADEAU LIDMAATSCHAP

Niet die eeuwige goede fles wijn. De volgende keer neemt u een origineel en langer houdbaar cadeau mee voor uw vrienden of goede kennissen: een cadeau-lidmaatschap van de Vereniging Oud Hoorn. U betaalt een speciale prijs en geeft zo het eerste jaar van het lidmaatschap cadeau.

Daarna zorgt uw vriendin, vriend of kennis zelf voor de volgende jaren.

Normaal kost een lidmaatschap €22,50 per jaar. Het cadeau-lidmaatschap kost slechts €15,-.

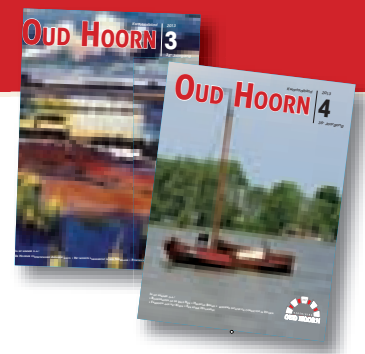
Dat bedrag betaalt u aan de vereniging en u ontvangt een welkomspakket en een aardige cadeaubon die u ten geschenke kunt geven.

Er zijn enkele voorwaarden aan verbonden.

Zo kan het cadeau-lidmaatschap niet worden geschonken aan iemand die minder dan een jaar tevoren zijn lidmaatschap heeft opgezegd. De ontvanger wordt door Oud Hoorn tijdig herinnerd aan het moment van eventuele verlenging.

Het cadeau-lidmaatschap kunt u verkrijgen in de winkel van Oud Hoorn op dinsdag en donderdag van 10 tot 16 uur en op zaterdag van 10 tot 14 uur.

Als u nog iets wilt weten, kunt u altijd tijdens de openingstijden even bellen (0229 273570) of een mailtje sturen: info@oudhoorn.nl

HET DOCUMENTATIECENTRUM VAN OUD

CHRIST STOFFELEN

In de periode februari t/m april 2014 is onze boekenverzameling weer flink uitgebreid. Als eerste aanwinsten noem ik de voornaamste aankopen. Leontine van der Stadt schreef het boek *Nederland in 7 overstromingen*, dat eind vorig jaar verscheen. De gelijknamige, door Frank Westerman gepresenteerde documentaireserie, die in december/januari wekelijks op tv te zien was, sloot hier naadloos op aan. Daarnaast was er ook nog de

Paardentram bij halte De Nadorst in Westerblokker

bijbehorende, zeer informatieve tentoonstelling in het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen. In de zeven hoofdstukken van het boek wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste overstromingen van de afgelopen 1000 jaar, beginnend met de Allerheiligenvloed van 1170. Hierbij raakte het binnenmeer Almere in open verbinding met de Noordzee en zo ontstond toen de Zuiderzee. Het boek eindigt met de beschrijving van de EDO. Dit staat voor de Ergst Denkbare Overstroming in de toekomst, die de waterbeheerders hanteren om Nederland veilig en droog te houden. In bijna alle delen van ons land heeft het water in de loop van de geschiedenis zijn sporen achtergelaten. Het vormt een onlosmakelijk deel van ons culturele erfgoed. In dit boek wordt een poging gedaan te achterhalen hoe en in hoeverre de strijd tegen het water de identiteit van de Nederlanders heeft bepaald. Prettig leesbare tekst en veel verduidelijkende illustraties maken deze uitgave tot een leerzaam en mooi boekwerk.

In maart jl. verscheen het gedenkboek *Overschakelen. Het verhaal van Philips' Telecommunicatie Industrie*. Zoals u reeds kon lezen in ons kwartaalblad van

december 2013, speelt ook Hoorn een rol in dit verhaal. Immers, vanaf 1961 tot en met 2005 was er in Hoorn een fabriek van PTI gevestigd. Naast veel verhalende tekst bevat het gedenkboek ook beschrijvingen en beeldmateriaal in de vorm van foto's van machines en producten, inkijkjes in de fabrieken en laboratoria, alsook foto's van medewerkers.

Onze vereniging ontving ook deze periode weer enkele leuke schenkingen. Namens de vereniging bedank ik hierbij de gevers daarvoor van harte. Van mevrouw Hartog-Van der Laan ontvingen wij uit de nalatenschap van haar vader, de heer T. van der Laan, een grote hoeveelheid boeken en bladen. Het merendeel daarvan heeft direct betrekking op Hoorn en West-Friesland en heeft inmiddels zijn bestemming gevonden binnen onze vereniging. Ik vermeld er slechts enkele boeken van. In een stapeltje deeltjes uit de bekende serie 'In Oude Ansichten' van Uitgeverij Europese Bibliotheek - Zaltbommel bevond zich naast de boekjes over Hoorn ook *Blokker in oude ansichten deel 1*. Dit exemplaar uit 1986 is een tweede druk van het door ir. C. Koeman samengestelde boekje, waarvan de eerste druk in 1971 verscheen. Op Ansicht nummer 1, hierbij afgebeeld, zien we rechts de oude uitspanning De Nadorst met daarnaast de paardentram. Deze is zojuist vanuit Hoorn Westerblokker ingereden. Ongeveer waar als afzender Moe te lezen is kruiste de paardentram de nu nog bestaande spoorlijn van de stoomtram Hoorn-Medemblik. De eerste Nadorst werd in 1954 gesloopt. De huidige Nadorst uit 1968, ongeveer 150 meter verderop aan de Westerblokker, heeft met de oude uitspanning alleen de naam gemeen. In de schenking bevond zich ook het bijzonder aardig en informatief boekje *In de winkel van Sinkel is alles te koop*, geschreven en samengesteld door Art de Vos. Deze in 2008 verschenen uitgave schetst in woord en beeld de geschiedenis van het boodschappen doen, winkelen, de winkel als concept en van een aantal bekende winkel- en warenhuisketens. Duitse immigranten als Sinkel, Dreesmann en Hunkemöller stichtten in de 19de en begin 20ste eeuw de eerste grootwinkelbedrijven in Nederland. Nette winkels met vaste prijzen, waar je vrij kon rondkijken. Met hun verlichte etalages veranderden Duitse winkeliers het aanzien van de 19de-eeuwse stad. In 1948 kwam de eerste zelfbedieningswinkel in Nederland. Het was Chris van Woerkom in Nijmegen, die zijn winkel herinrichtte naar dit Amerikaans voorbeeld. Het boekje gaat overigens niet voorbij aan de kleine

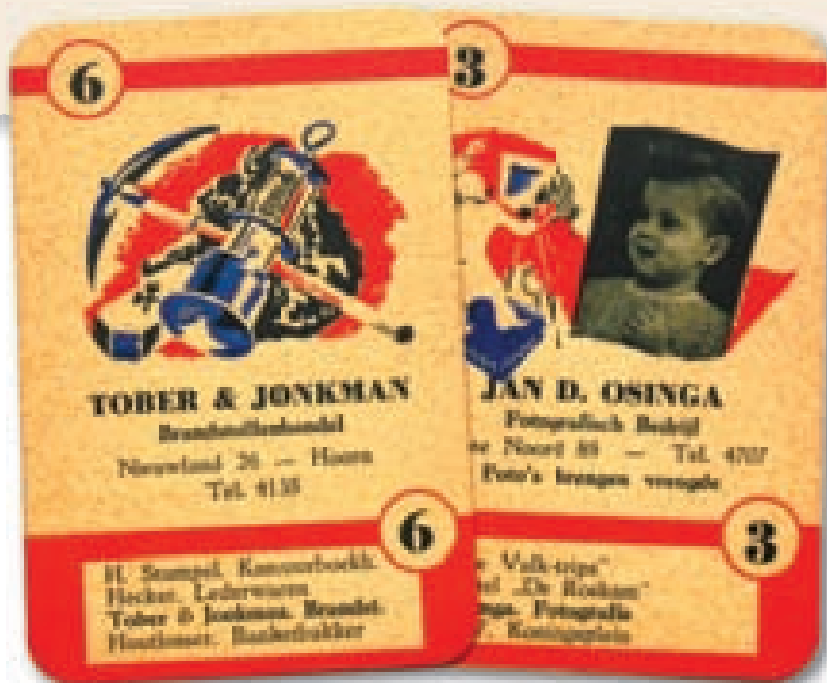
HOORN

zelfstandigen. Het geeft onder andere ook een goed beeld van een hoeden- of kledingzaak, een slagerij en een bakkerij. Eén zeker voor Hoorn verbazingwekkende omissie van het boekje moet ik helaas wel vermelden. De winkelketen Blokker, waarvan de wieg in 1896 aan het Breed nr. 22 te Hoorn stond, wordt nergens in het boekje vermeld! Ook uit een andere, anonieme schenking noem ik slechts enkele boeken. Van de hand van Dr. N. Japikse is de tweedelige uitgave uit 1948 *De Geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau*. De biografie *Juliana van Stolberg „ons aller vrouwe-moeder“* werd geschreven door A.W.J. Mulder. Hij laat ons in dit in 1941 verschenen werk uitvoerig kennismaken met de moeder van Willem van Oranje. Als derde uit deze schenking noem ik nog het boekwerk *Dat kan ons niet gebeuren...* uit 1980. Met medewerking van Madelon de Keizer en Gert Jan van Setten beschrijft Evert Werkman hierin het dagelijks leven in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Naast de zeer interessante geschreven informatie bevat deze uitgave verrassend veel fraaie en verhelderende illustraties.

Mevrouw Marigold Dijkstra schonk ons een drietal boekwerkjes uit de nalatenschap van haar overleden echtgenoot Jan, jarenlang redactielid van onze vereniging. Erg interessant is het door J.A. Gruys en C. de Wolf geschreven werk *A short-title catalogue of books printed at Hoorn before 1701*, dat verscheen in 1979. Anders dan de titel doet vermoeden, is het boekje voor het overgrote deel in het Nederlands. Het bevat een lijst met Hoornse uitgaven die hier

voor 1701 gedrukt zijn. Ook vinden we er een lijst in met de namen van de drukkers en uitgevers in Hoorn in de periode ca. 1580–1698. Beide lijsten geven natuurlijk de kennis van 1979 weer. Daarna zijn op beide meerdere aanvullingen gevonden. Van de heer Herman Welkers kregen we enkele exemplaren van de *Restauratieschelling Oosterkerk Hoorn*. Deze herdenkingsmunt, 525 jaar Oosterkerk, werd in 1978 door de Stichting Oosterkerk te koop aangeboden. De opbrengst van deze muntenactie was bestemd voor de restauratie van de kerk.

Hierover schreef ik al in mijn vorige artikel. Op bijgaande afbeelding van de munt ziet u o.a. de rebus Wylt Hoorn 't Woort.

Dat mensen bij het opruimen van spullen aan ons denken brengt ons soms in het bezit van iets waarvan we niet eens het bestaan kenden. Zo schonk mevrouw Dudink uit Nibbixwoud ons een exemplaar van het *Zwanenbeek's Zakenkwartet (Hoorn)*. Dit complete spel bestaat uit 8 keer 4, dus 32 kaarten. Op de kaarten staan zowel nu nog bestaande als reeds verdwenen winkels en bedrijven vermeld, bijna allemaal in Hoorn gevestigd. Als illustratie ziet u hierbij de afbeelding van enkele van deze kaarten. Op zoek naar informatie betreffende dit kwartetspel kwam ik op internet een exemplaar van het *Zwanenbeek's Zakenkwartet (Leeuwarden)* tegen, gedateerd 1935. De illustraties op de kaarten, die ik daarbij aantrof komen goed overeen met de illustraties op de kaarten in de Hoorn-versie. Sommige zijn zelfs identiek, natuurlijk wel met een andere naam en adres. Ik ga er dan ook van uit dat ons kwartetspel ook uit 1935 zal zijn, hooguit een jaartje eerder of later. Het is mij nog niet gelukt informatie te vinden over het bedrijf Zwanenbeek, dat deze Zakenkwartetten heeft geproduceerd. Ik doe dan ook een beroep op u, de lezers van ons blad, om mij deelgenoot te maken van eventueel bij u bekende informatie over Zwanenbeek en/of het Zakenkwartet. Indien die informatie interessant genoeg is, zal ik er in een later artikel graag op terugkomen.

Dit was voor nu weer het nieuws over ons documentatiecentrum. Voor vragen, opmerkingen en schenkingen kunt u mij bereiken op telefoonnummer 0229-235227.

Twee kaarten uit het Zwanenbeek's Zakenkwartet, versie Hoorn

Restauratieschelling Oosterkerk 1978

LEZERS SCHRIJVEN

Op de artikelen 'Bodediensten op de Vale Hen' en 'Fabrieken aan het Keern', in het Kwartaalblad 2013-4 ontvingen we verschillende reacties. Enkele daarvan treft u hieronder aan.

Bodediensten

ANNEMARIE LANGENDIJK-DE VRIES

Slager Dirk Langendijk
en zijn echtgenote

Wat een mooi verhaal over de bodediensten/vrachtmannen in uw blad. Dank aan de vertellers. Als reactie een stukje 'Hoornse geschiedenis'.

Bij mijn schoonvader Dirk Langendijk zaliger, slager aan het Kleine Noord 23, ging het op zaterdag ongeveer zo. De bodes brachten bij aankomst in de stad de bestelling van hun klanten. De briefjes werden in de huiskamer achter de winkel (gezin met tien kinderen) uitgerekend en overgeschreven op een label met naam en er werd betaald. Bij het weggaan kregen de bodes een stukje metworst van

Slagerij Langendijk, bij
de opening van de zaak
aan het Koepoortsplein

± 200 gram wat dikwijls meteen of onderweg werd opgegeten. Later, eind jaren '50 werd een korting van 5% gegeven. Sommige bodes hadden een of twee klanten voor vlees, maar er waren ook bodes bij wie tien pakjes gebruikelijk was.

Een andere vrachtman deed zaken met geleend geld van vader Langendijk, wat overigens in die tijd niet ongevoen was: men hielp elkaar en met vertrouwen.

Bij het klaarmaken van het bestelde werd extra papier gebruikt (plastic verpakkingsmateriaal was er nog niet) i.v.m. de reistijd van de bodes en het label met naam werd met slagerstouw kruislings bevestigd. Een totaal van 75 pakjes was gewoon.

Voor 4 uur 's middags werden de gevulde manden naar de veerhuizen gebracht. Eén bode kwam steevast al eerder vragen of het bestelde al klaar was. Soms lukte het niet alles op tijd klaar te zetten; er kwamen immers ook gewone klanten. In zo'n situatie ging de winkel deur om bv. 3 uur op slot en moesten eerst alle bestellingen van de bodes verwerkt worden. Reken maar dat er dan hard gewerkt werd, ook door het personeel en de kinderen. Alles klaar? Dan ging de deur weer open en konden de mensen die meestal begrip en geduld hadden voor deze situatie weer naar binnen.

Er is veel veranderd in Hoorn... Ook in de slagerijen, maar wat gebleven is ziet u nu aan het Koepoortsplein: trouwe klanten soms op de stoep wachtend bij slager Joris Langendijk, kleinzoon van Dirk Langendijk.

Herinneringen van een zaterdaghulpje Wim de Vries Jac.z.

WILLEM DE VRIES

Willem de Vries Sr. nam in 1921 de woning, bodedienst en brandstoffenhandel over van Klaas Schoen, welke was gevestigd te Noord Spierdijk. Tot 1933 hielp zijn zoon Jaap hem met de bodedienst en brandstoffenhandel. Daarna was het Jo die eerst als hulp en na verloop van tijd de zaak van zijn vader Willem sr. overnam. Jo overleed echter na een zeer kort ziekbed op de jonge leeftijd van 31 jaar.

Het was Willem de Vries Wz. die in 1943 de bodedienst en brandstoffenhandel voortzette. Drie dagen in de week, dinsdag, donderdag en zaterdag werd er via Noord-Spierdijk, Bobeldijk, Keern, met paard en wagen op Hoorn gereden. Hoorn, 'de koopstad van West Friesland'. Door middel van een kaart met daarop W. DE VRIES, welke achter het raam werd geplaatst, kondigde men aan

dat men een beroep op de bode deed om iets mee te nemen naar ofwel af te halen uit de stad. De opdrachten waren velerlei. In het jaarboek 2012 van Stichting Oud Spierdijk heeft Ger Kok al een opsomming gegeven van de talloze artikelen die door zijn opa moesten worden opgehaald. Want let wel, niet alleen Willem de Vries, maar ook Simon Kok vanuit Zuid-Spierdijk, en Simon de Wit vanuit Wogmeer, oefenden hetzelfde beroep uit. En zo zag men uiteindelijk drie bodewagens door de Bobeldijk rijden, terwijl vanaf de Grootweg Meindert Kamminga zich als vierde hierbij aansloot. Ieder had zijn vaste klanten. Als joch van 9 jaar oud ging ik zaterdag met oom Wim mee naar Hoorn en liep dan ook met het potloodje achter het oor en het bodemandje aan de arm door de stad. Uiteraard voor de kleine en lichte boodschappen. Hoewel ons dorp Spierdijk-Wogmeer rijkelijk bedeed was met middenstanders: drie slaggers, acht bakkers en vijf kruideniers, bleek dat sommige producten vanuit de stad bepaald smakelijker waren. Zoals de allerhande van bakkerij Van de Berg en de leverkaas en rosbief van slagerij Stam. Voor paardenvlees was paardenslagerij Zwaan het aangewezen adres. Met goed weer stond Trien Spruit, de huishoudster van Jantje Rood, 's morgens aan de weg met de vraag of we de groeten van tante Trien aan de verkoopsters in een wolwinkeltje aan de Nieuwsteeg wilden overbrengen. Deze mededeling leverde à contant 10 cent op. Als ik de deur van het winkeltje opendeed zeiden de dames al, 'de groeten van tante Trien'? Ik beaamde dit met volmondig ja. Opdracht vervuld. In deze route had ik dan tevens voor een vaste klant twee boeken mee ter ruiling bij de bibliotheek (hoek Nieuwsteeg-Ramen) gerund door de gezusters Saulenn. Tevens waren de vaste adressen drogisterij 'De kleine Gaper' aan het Grote Noord, Rutenberg voor brillen en Osinga voor de forrolletjes. Bij P.M. van Wijk moest ik eens twee boenders en een luiwagen halen. De luiwagen bleek geen wieltes te hebben, ja wist ik veel. Bij Harkema moest je zijn voor het slijpen en scherpen van de messen en scharen en bij Offringa Hart en Co bestelde je divers ijzerwerk, welk als dit wat zwaar was bij de bodewagen gebracht werd. Bij Pieter Pik haalden we in het voorjaar diverse groenten en bloemzaden. En zo liepen we verscheidene winkels af, al naar gelang de bestellingen. Uiteraard stond 'Blokertje' ook altijd wel op het program. Ik kreeg de opdracht om daar een pot te halen. De vriendelijke verkoopster vroeg mij welke kleur en hoe groot deze moest zijn. Ik had geen antwoord, dat was mij niet verteld, waarop zij op de toonbank

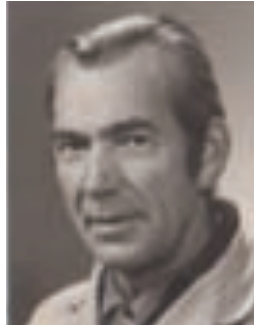
enkele bloempotten in verschillende maten en kleuren toonde. Nee dat was het niet, het moest een pot zijn. Tot de heer Krop, die daar toen nog filiaalmanager was en dit van afstand had gadegeslagen, naar me toe kwam en zei, 'Japie', (in iedere winkel noemden ze me Japie) 'Japie', zei hij, 'dit noemen ze bij ons een po en bij jullie in Spierdijk een piespot'. Probleem opgelost. Oom Wim die al een vaag vermoeden had, vroeg langs zijn neus weg of alles gelukt was, hierbij duidelijk doelend op het bovenstaande. Toch wel een beetje verlegen vertelde ik mijn ervaring in deze, waarop hij sprak, 'ja die meiden begrijpen er ook niets van'. Later bleek dat hij zelf ook eens de opdracht kreeg voor zo'n bestelling. Hij verduidelijkte dit met een nachtspiegel ofwel een nachtorgel, ook hier begrepen die meiden er niets van.

Wanneer ik het eerste rondje door de stad gelopen had, haalde ik in de tweede ronde de koek en vleeswaren op. Immers ook hier stond, al ging het

Willem de Vries Sr. op de bok en Jaap de Vries naast het paard

vervoer met paard en wagen, de versheid van het product voorop. Toen ik twaalf jaar oud was gingen we reorganiseren. Oom Wim stelde voor dat ik met paard en wagen naar Hoorn zou rijden, terwijl hij op de fiets de bestellingen op zou nemen. Een hele gewaarwording, want hoewel het paard kimpak was, kon ik hem bij Klaas Komen, de timmerman, nooit aan de rechterkant van de weg houden. Zijn vrouw Agnes Jol stond daar altijd met een paar korstjes brood of een worteltje achter het hek. En hoe ik ook aan de rechter teugel trok, zonder zich te bekommeren op eventueel overig verkeer liep die knol gewoon dwars over de weg naar haar toe. Auto's zag je toen nog nauwelijks rijden en een eventuele fietser stapte wel af. Het vervolg van de reis gaf dan ook geen probleem. Totdat ik via het Kleine Noord, Hoorn binnenreed en op de kruising

Links: Jo de Vries

Rechts: Willem de Vries Wz.

voor het Grote Noord linksaf wilde slaan om op de Gedempte Turfhaven bij de firma Nooy lege biervaten te gaan lossen. Zover kwam het echter niet. Op de kruising aldaar stond een agent met nog zo'n ouderwets ijzeren klappbord het verkeer te regelen. Hoewel het verkeersbord voor mij op het groene vlak stond, werd er plotseling STOP aangegeven. De agent stapte op mij af, vroeg 'Wat is de bedoeling?...', en hoe oud ben je?' Na mijn leeftijd te hebben vernomen, gebod hij mij het paard aan de tweede boom vast te zetten. Oom Wim die op zijn fiets door de stad reed en mij toevallig zag staan, vroeg uiteraard naar de reden van dit gebeuren. Om kort te gaan, wij stapten naar de agent – ik vergeet het nooit – en hij vroeg aan hem als volgt; 'mijnheer agent, u heeft deze knaap verboden om verder te rijden, mag ik van u hieromtrent de reden weten?' Het antwoord was zoals verwacht, omdat ik nog maar twaalf jaar was. 'Ja mijnheer agent dat mag u zo stellen en u zult de wet beter kennen dan ik, maar mag ik van u vernemen onder welk artikel in het Wetboek van Strafrecht vermeld staat dat het een twaalfjarige verboden is om een paard en wagen te besturen?....' We mochten gaan, met nog wel de mededeling dat hij het onverantwoord vond. Vanaf die dag reed ik zaterdag, – met vermeende toestemming –, met paard en wagen de bodedienst op Hoorn. Eerst de grotere goederen bij de geadresseerden in de stad lossen en eventueel ophalen, dan naar de loods van Van Gend en Loos nabij het station, waar ook altijd wel goederen stonden en vervolgens naar de Vale Hen. Hier was het centrum van zeker 40 bodediensten. Daar werd het paard uitgespannen en naar de stalhouderij aan de Dubbele Buurt gebracht. Iedere bode, of ook wel vrachtman genaamd, had op het plein van de Vale Hen zijn vaste plek, tevens had men het Centraal Veerhuis of het Hoornsche Veerhuis als contactadres. De vaste staanplaats en het contactadres waren belangrijk voor de winkeliers uit de stad, want zij brachten bestellingen naar de wagen van de aan

hun opgegeven bode en als het kleine pakjes waren, op de plank bij ons contactadres het Hoornsche Veerhuis. Het was dan ook altijd een verrassing om te zien wat er allemaal al in de wagen lag als je terugkwam van je bod rondje door de stad. Een grote kartonnen doos van modezaak Brüggemann of Schulte, een rieten stoel of mand van Meilof, een doos serviesgoed van Welkers (vermelding zeer breekbaar), kruiwagenwiel van Brunie, koffie en tabak voor de winkeliers en noem maar op. Iedere zaterdag een grote mand vol van Stam Stoomt met zo'n 40 stuks gewassen en perfect gesteven boorden, netjes verpakt in een zacht blauw/wit zakje, waarop in keurig handschrift de naam was vermeld. Het lag 'gewoon' allemaal in de wagen, dat kon toen. Maar het zijn herinneringen geworden want ook hier stond de tijd niet stil. Vanuit de dorpen ging men zelf te 'statten' op de fiets, of met de auto en langzaam aan werd het aanbod van goederen voor de vrachtman minder. Er moesten keuzes gemaakt worden, of stoppen ofwel werk er bij. Het werd melkventen. Hiervoor werd een auto aangeschaft. 's Morgens bij de melkfabriek 'de Horna' aan het Jeudje te Hoorn werd de melk en flessenpap opgehaald. Ik liep zaterdag niet meer met het bodemandje aan de arm, maar nu met het melkemmertje in de hand. De melkventerswijk was nogal uitgebreid en als volgt: Wogmeer, Noordermeer, Zomerdijk, Leekermeer, Baarsdorpermeer en Zuidermeer, we gaven het dan ook de naam 'de vijf meren'. Het assortiment was: losse melk en gesteriliseerde melk in flessen en losse karnemelk. In literflessen de gortepap en bloempap, (ook wel prol genaamd) later aangevuld met gele en bruine vla en weer later de yoghurt. Kwart literflesjes slagroom, margarine Blue Band of Weesper Kluit en één merk roomboter. Eieren en de kazen in jong, belegen, of oud belegen. Al is er thans in de supermarkt aanzienlijk meer keus, het aanbod van toen bleek toch voldoende te zijn. En zo sjouwde de melkman met zijn melkbusje langs de huizen en schepte hij al naar gelang men bestelde 2, 3, 4 liter uit zijn emmertje en als deze dan bijna leeg was vulde hij het weer bij uit de 40 liter melkbus. Kreeg hij daarnaast nog een extra bestelling van bijvoorbeeld een paar flessen pap, margarine of wat het ook mocht zijn, dan liep hij blij, nog een keer het paadje op en neer om hieraan te voldoen. Ik schrijf bewust blij, want oom Willem had een blijde en humorvolle natuur en die moest je in dit vak bezitten, want op z'n Westfries gezegd het was een sloverig vak. Later hielpen zijn kinderen dagelijks met het melkventen.

Fabrieken aan het Keern

Geachte redactie,

In het voorlaatste nummer van Oud Hoorn werd in het artikel over 'Fabrieken aan het Keern' ook aandacht besteed aan de daar aanwezige benzinepompen, en er werd tevens gevraagd om reacties.

Welnu, op de laatste foto uit 1966 ontbrak net de garage van Geerling en Winkelaar met de Essobenzinepomp. Toevallig beschik ik over een dia waar mijn vader, Jan Koeman (1903-1983) met zijn kleindochter bij genoemde pomp staat. Hij woonde in de polder de Grote Waal aan de Middenweg. Zijn land was door de gemeente Hoorn opgekocht i.v.m. de uitvoering van het uitbreidingsplan van de stad. Ter overbrugging van de tijd tot zijn pensioen werd hij door Vink (van Leeuw en Vink) als pompbediende aangenomen. De foto is uit 1964. P. Koeman, Heiloo

Jan Koeman en kleindochters bij de Essopomp aan het Keern

Naschrift redactie:

Op het moment dat de heer Koeman zijn brief met foto naar de redactie zond was nog niet bekend dat er nog een vervolg op het Keernverhaal van Wil Wiggelaar zou komen. Deze brief met foto sluit bijzonder goed aan op het verhaal over het bedrijf van Geerling en Winkelaar in dit kwartaalblad

Gas- en Water Installateurs

In het vorige Kwartaalblad vroegen we er nog meer foto's van Hoornse middenstandsbeurzen heeft (doorgeven 0229-273570 of per e-mail: penningmeester@oudhoorn.nl).

Ook schriftelijke informatie over deze beurzen is van harte welkom.

Van de heer J.C. Deckers ontvingen we bijgaande foto, waarschijnlijk genomen (begin) vijftiger jaren, met brief.

Deze foto van de Middenstandsbeurs is in het Park aan het Achterom gemaakt.

Het is een stand van de gezamenlijke loodgieters en het Gemeente Gasbedrijf Hoorn (Gerritsland). Ik denk dat elke loodgieter hier een afdruk van heeft gekregen met een afbeelding van de persoon die hier aan meedeed. Op deze foto staat mijn vader, de heer C.J. Deckers (1887-1971).

De loodgieters in die tijd waren (het lijstje deelnemers is zichtbaar rechts op de foto):

J.C. Woestenburg, Kerkplein 40,

C.J. Bakker, Lange Kerkstraat 9,

H. Volten, Grote Noord 46,

A.B. Miesenbeek, Dubbele Buurt 5,

P. Pranger, eerst aan het Achterom 47, later naar het Grote Oost 114 (± 1960),

C.J. Deckers, Grote Noord 111.

In mijn jongere jaren weet ik nog dat deze loodgieters af en toe bijeen kwamen bij Sopar aan de Veemarkt hoek Baanstraat. Daarna werd er nog een paar uurtjes gebiljart. Nadat Sopar weg was kwamen zij nog enige tijd samen bij J. Pz. Coen aan de Veemarkt. Daarna om beurten thuis bij een van de collega's.

Eens per jaar bezochten zij een firma in loodgietersbenodigdheden met de vrouwen en maakten er daarna een gezellige dag van.

Mocht u nog vragen hebben ....

J.C. Deckers

C.J. Deckers tijdens een middenstandsbeurs begin jaren '50

Foto's Philips jaren zeventig

In het Kwartaalblad 2013-4 stond een artikel over Philips Telecommunicatie in Hoorn.

Bezoek van een nog jonge burgemeester Pierre Janssens bij het 25-jarig jubileum Test van sollicitanten

Een van de auteurs van het boek over Philips Telecommunicatie, de heer Rom van der Schaaf, stuurde ons een groot aantal foto's over de Philipsvestigingen aan de Van Aalstweg en later de Holenweg en van bijzondere gebeurtenissen uit de geschiedenis van het bedrijf, zoals de eerste vijftientig jaar Philips in Hoorn en de viering van het 25-jarig bestaan. Voor belangstellenden zijn de foto's in het Pakhuis te bekijken. Graag zouden wij van de kijkers de namen willen horen van de personen op de foto's.

Vale Hen / Keern

Geachte redactie,

Met veel plezier en herkenning las ik de artikelen over de Vale Hen en het Keern in de vorige eeuw. Wat betreft het verhaal van Wil Wiggelaar over de bedrijven aan het Keern heb ik nog een aanvulling. Op het parkeerterrein achter de Fordgarage van

Geerling & Winkelaar was in het begin van de vijftiger jaren een speeltuin met kinderboerderij gevestigd. Ik weet nog dat ik de glijbaan hiervan veel mooier vond dan die van het latere 'Zon en Vreugde' aan de Westerdijk! De kinderboerderij omvatte een aantal (witte) ommuurde verblijven voor kleinvee. Daar heb ik een onuitwisbare herinnering aan. Op een voorjaarsochtend stuurde de boer die de boel bestierde ons jongens bij de hokken vandaan. Nieuwsgierig geworden slopen wij natuurlijk terug en waren er zodoende getuige van hoe een tiental zeer kleine lammetjes voor de slacht de keel werd afgesneden. Aan de grond genageld hebben we het

aanschouwd en nooit vergeten. Verder was het altijd goed toeven bij de boer!

Het zou me plezieren als iemand meer weet en kan vertellen over de geschiedenis van deze speeltuin die waarschijnlijk maar kort heeft bestaan.

Met vriendelijke groet,
Jan de Vries

Naschrift redactie:

In het verhaal over 80 jaar Geerling en Winkelaar in dit nummer, komt ook de naastgelegen speeltuin ter sprake. Uit onderzoek is gebleken dat er weinig bekend is over deze speeltuin, die verdween bij de komst van de nieuwbouw in 1966. De naam van de speeltuin was 'Klein Zwanenburg'. In het najaar van 1958 kreeg P. Kieftenburg toestemming van de gemeente om op deze plaats een autosloperij te beginnen. Ook deze is gelijk met de speeltuin in 1966 verdwenen. Fred van Dijk bezorgde ons enkele foto's van o.a. op de glijbaan spelende kinderen in de speeltuin van Zwaan.

KIJK EENS ACHTEROM

RITA LODDE

Een nieuw boek vol verhalen en foto's

Een van de meest enthousiaste bewoonsters van het Achterom, Annelies van Braam, ontmoet door haar beroep veel mensen en in de kappersstoel praat het gemakkelijk. Zij hoorde zoveel verhalen en anekdotes dat zij besloot deze vast te leggen

in een boek. Samen met een aantal liefhebbers en bewoonsters heeft zij bewoners en oud-bewoners van deze straat achter de deftige straten van de stad over hun herinneringen laten vertellen en is op zoek gegaan naar foto's in familiealbums die nog nooit gepubliceerd zijn.

Het Achterom en de aangrenzende stegen zijn altijd

een broedplaats geweest voor bedrijven, die zich daar konden ontwikkelen en als ze dan te groot waren geworden naar elders moesten verhuizen en daardoor weer plaats maakten voor nieuwe bedrijfjes. Denk aan Frits van de Werff, Harder, juwelier De Vries, Veldboer, Bouchier en Deen uitbeenderij.

Wat weet u nog van de vele horecabedrijven die op het Achterom waren gevestigd? Er zit muziek in deze straat en kent u de heilige huisjes? Hoe zag het eruit bij schoenmaker Mels?

Het boek - een must voor alle huidige en vroegere bewoners en andere Horinezen en Hoornaren - telt ongeveer 150 pagina's met vele foto's; het wordt mooi uitgevoerd en zal eind september 2014 verschijnen. De presentatie wordt nog aangekondigd.

U kunt vooraf intekenen en dan betaalt u niet €19,95 maar €14,95. Als uw betaling op tijd binnen

is, is het boek voor deze speciale prijs voor u.

Uw naam wordt vermeld in de lijst van intekenen. Intekenen via de website van Oud Hoorn, www.oudhoorn.nl bij boek 'Kijk eens Achterom'. Dat kan tot 10 augustus 2014.

Deze publicatie komt tot stand onder auspiciën van de Publicatie Stichting Bas Baltus.

Rechtbankwandeling, een recidive?

Recidive betekent letterlijk herhaling. De term recidive wordt hoofdzakelijk gebruikt waar het gaat om strafbare feiten, ofwel: gaan mensen die ooit veroordeeld zijn opnieuw in de fout? Dit is duidelijk 'rechtbanktaal'. Na het succes van de Rechtbankwandelingen in september 2013, toen 160 wandelaars de kans kregen om deel te nemen, heeft de Rechtbank in Haarlem onlangs Oud Hoorn gids Huub Ursem gevraagd om nogmaals de Rechtbankwandeling te organiseren. Die gaat

plaatsvinden op dinsdag 9 en donderdag 11 september a.s. 's Middags om 13.30 uur starten we op de Roode Steen. Op de gebruikelijke Oud Hoorn manier worden de groepen samengesteld, waarna de gidsen in gewone taal sprekend de wandelaars over het Grote Oost (o.a.) leiden naar de plaats delict van de 'taartmoord'. Medewerkers van de rechtbank lopen mee om vragen te beantwoorden. Dit alles volstrekt legaal en niet strafbaar! Meer informatie vindt u op de website van Oud Hoorn (www.oudhoorn.nl) en in de persberichten in de week daar voorafgaand.

JAARVERSLAG 2013

TON VAN WEEL

Met 'De Grote MonumentenGemeenteTest' –gepubliceerd eind 2013 – wil de landelijke Bond Heemschut (1911) constructief bijdragen aan het debat over het gemeentelijk monumentenbeleid en daarmee het behoud van onze monumenten. 'Een aantal Noord-Hollandse gemeenten met veel erfgoed scoort beneden verwachting of ronduit slecht, bijvoorbeeld Hilversum en Hoorn', is een van de conclusies van het onderzoek. Merkwaardig, in Hoorn bestaat toch in brede zin het gevoel dat 'onze' monumenten (383 rijks- en 417 gemeentelijke monumenten) er goed bijstaan. Er is op het terrein van behoud, restauratie en renovatie de afgelopen decennia nogal wat werk verzet. Onze stichting heeft daar een bescheiden bijdrage aan geleverd op het niveau van karakteristieke monumentale elementen die anders verloren zouden zijn gegaan.

De test maakt inzichtelijk dat Hoorn op drie belangrijke onderdelen tekort schiet: de gemeente heeft geen vastgestelde beleidsnota of -visie op het gebied van cultuurhistorie, monumenten en/of erfgoed, er staan geen positieve afspraken over monumenten in het collegeakkoord van 2010 en in bestemmingsplannen worden op perceelniveau geen uitspraken gedaan over monumenten. Gemeenten als Alkmaar en Beverwijk voldoen bijvoorbeeld wel aan de genoemde criteria. De hoop is gevestigd op het programma van het nieuwe college (2014-2018). Ten tijde van het schrijven van dit verslag was dit nieuws nog niet beschikbaar.

Het kalenderjaar 2013 is voor de stichting een vrij rustig jaar geweest waarin haar steun ter verkrijging van het ongedateerd stilleven 'Een festoen met bloemen en fruit' van Pieter Gallis (1633-1697) hier niet onvermeld mag blijven (zie pagina 95). Het werk van de autodidact Pieter Gallis is vrij zeldzaam. Gallis trok in 1682 vanuit Enkhuizen naar Hoorn alwaar hij werd aangesteld als beheerder van de Hoornse Bank van Lening in de Wisselstraat. Ter gelegenheid van de verwerving van het schilderij schreef John R. Brozius een brochure over het leven en werken van deze telg uit de subtop van de Hoornse elite.

Het initiatief te komen tot een aansprekende expositie over de historie en toekomst van het voormalige stadhuis van Medemblik is gesteund met een bescheiden aanmoedigingspremie. Het behoud van het gebouw met het oog op een cultuurhistorische bestemming én de blijvende aandacht voor de West-Friese herindelingsaanpak waren bij de toekenning belangrijke overwegingen. Sinds januari 2011 stond het gebouw leeg.

Nog drie andere organisaties konden in het verslagjaar rekenen op daadwerkelijke steun van de stichting: zo werd restauratie van de Fuikenboot HN1 mogelijk gemaakt door een bijdrage aan de Stichting De Hoornse Schouw, ontving de Stichting Oosterkerk een tegemoetkoming in de kosten van het boek over de geschiedenis van de kerk gedurende de afgelopen 40 jaar en werd de Stichting Nederlandse Kaap Hoorn-Vaarders flink geholpen door een subsidie voor het transport en de bouw van het model van de Potosi, een vijfmastbark, van belang voor de scheepsbouwontwikkeling ten behoeve van de grote Kaap Hoorn-zeilvaart. In dit verband mogen ook twee meer structurele verstrekkingen niet onvermeld blijven: die aan het Westfries Museum en die aan de Stichting Varend Erfgoed.

Het stichtingsbestuur heeft B&W van Hoorn in een brief laten weten mordicus tegen de opheffing van de kwaliteitszetel van Oud Hoorn in de 'Monumentencommissie' te zijn. De heer Johan Christiaan Kerkmeijer nam bijna een eeuw geleden het waardevol gebleken initiatief tot het instellen van de z.g. Bouwplancommissie. Tot op de dag van vandaag is de naam van Kerkmeijer en Oud Hoorn verbonden aan de Hoornse variant van de Welstandscommissie. Respect voor de traditie?

De stichting moet van de belastingdienst door middel van een publicatie op het internet een aantal gegevens openbaar maken. Het bestuur heeft het bestuur van Oud Hoorn gevraagd om te mogen aanhaken bij de website van de vereniging. Oud Hoorn heeft daar positief op gereageerd.

De stichtingsstatuten zijn aan een nadere beschouwing onderworpen. Op een aantal onderdelen zijn aanpassingen wenselijk. Bij vertrek van het door de beheerscommissie van het Westfries Museum voorgedragen bestuurslid in de Stichting, zal de Stichting Vrienden van het Westfries Museum een bestuurslid voordragen. Dit als gevolg van het opheffen van de beheerscommissie.

WESTFRIES MUSEUM VERWERFT STILLEVEN PIETER GALLIS

Ad Geerdink

Zeldzaam schilderij

De collectie van het Westfries Museum is verrijkt met een zeldzaam stilleven van de Hoornse schilder Pieter Gallis. Het museum, dat nog geen enkel werk van Gallis in de collectie had, is erg blij met de nieuwe aanwinst. Het fraaie bloem- en fruitstilleven is vanaf 22 februari in het museum te zien.

Vrij onbekend

Pieter Gallis (1633-1697) is niet half zo bekend als zijn stadgenoot Jacobus Rotius of de stillevenschilder Jan Davidszoon de Heem, beide inspiratiebronnen voor de Hoornse kunstenaar. Ten onrechte, blijkt uit de nieuwste aanwinst van het Westfries Museum *Een festoen met bloemen en fruit*, dat Pieter Gallis tussen 1675 en 1685 schilderde, zijn beste periode. Het werk laat zien waar de grote kracht van Gallis ligt: in de natuurgetrouwe en gedetailleerde weergave van bloemen en fruit, een geliefd thema in die tijd. Schilderijen van Pieter Gallis komen maar zelden op de markt. Zijn oeuvre telt slechts zo'n dertig stillevens, waarvan er maar drie door de kunstenaar zijn gesigneerd. Daaronder het schilderij dat door het Westfries Museum is gekocht bij de

Londense kunsthandel Sphinx Fine Art en waaraan een gedegen markt- en oeuvre onderzoek vooraf is gegaan, uitgevoerd door Bazuin & De Blécourt Fine Art Research.

Vereniging Rembrandt

De aankoop is financieel mede mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het BankGiro Loterij-Fonds van de Vereniging Rembrandt, die de Nederlandse musea al 130 jaar helpt met bijzondere kunstaankopen. Daarnaast hebben ook de Stichting Vrienden van het Westfries Museum en de Stichting Kerkmeijer-de Regt bijgedragen.

Ter gelegenheid van de nieuwe aanwinst gaven de Vrienden van het museum een fraaie brochure uit, geschreven door kunsthistoricus John Brozius. Hij heeft zich verdiept in het leven en werk van Pieter Gallis.

Dat de Hoornse schilder niet zo bekend is, ligt volgens hem aan het feit dat de kunstenaar uit liefhebberij schilderde en niet voor de markt. Hij hoefde er niet van te bestaan, want hij verdiende zijn brood als boekhouder en vanaf 1683 als beheerder van de Hoornse Bank van Lening. Des te verbazingwekkender dat zijn stillevens van zo hoge kwaliteit zijn.

HOE HOORN VERANDERDE

FEMKE UITERWIJK EN FRANS ZACK

Het is dit jaar 70 jaar geleden dat Hoorn werd getroffen door een luchtramp. De Tweede Wereldoorlog was zo ongeveer op het hoogtepunt en Hoorn was tot op dat moment vrij ongeschonden uit de strijd gekomen. Tot op de fatale ochtend van vrijdag 7 juli 1944. Toen werd de stad getroffen door een regel-

rechte ramp. Rond 08.00 uur die dag klonk er een explosie alsof er een bom tot ontploffing werd gebracht. Achteraf bleek dat er twee Amerikaanse B17-bommenwerpers boven Hoorn met elkaar in botsing waren gekomen. De gevolgen waren verschrikkelijk: van de in totaal twintig bemanningsleden

kwamen er dertien om het leven. Verder viel er een niet ontplofte bom op vier huizen aan de Drieboomlaan. Hierbij kwam één van de bewoonsters, de 32-jarige mevrouw Kramer-Deen om het leven. De opengevallen plaats aan de Drieboomlaan is nooit meer herbouwd en vormt nu de toegang tot de Tyrasstraat.

Redactie:

Jos Biegstraaten, Jacq Entius,
Alex Flaming, Leo Hoogeveen,
Ben Leek, Egbert Ottens
Christiaan Schrickx, Dick Snijder,
Femke Uiterwijk, Frans Zack

Redactieadres:

E.S. Ottens,
Renoirhof 155, 1628 XC Hoorn
e-mail: redactie@oudhoorn.nl

Ereleden:

J.C. Kerkmeijer (1875-1956)
mr.dr. B. R. Canneman
(1909-1982)
H. Krijgsman (1914-1990)
D. Breebaart (1905-2002)
C. Kupperts (1921-1990)
drs. H. M. van den Berg
(1918-2005)
J.L.N. Dijkstra (1930-1992)
J.M. Baltus (1939-1994)
J.P.H. van der Knaap (1936-2007)
J.E.J. Lamers
A. de Graaf
L.P.M. Hoogeveen
A. Boezaard
F. Uiterwijk
A.G.F. van Weel

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

Productie:

Van Vliet Printing B.V.
Verlengde Lageweg 1
1628 PM Hoorn

